

University of Groningen

Het LISA, VVK Handelsregister en CBS Bedrijvenregister met elkaar vergeleken

Wissen, L. van

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

2004

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Wissen, L. V. (2004). *Het LISA, VVK Handelsregister en CBS Bedrijvenregister met elkaar vergeleken: Vestigingen en banen naar economische activiteit.*

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

***Het LISA, VVK Handelsregister en CBS Bedrijvenregister
met elkaar vergeleken***

*Vestigingen en banen naar economische activiteit
op nationaal en regionaal niveau
Samenvatting en aanbevelingen*

Leo van Wissen

Faculteit der Ruimtelijke Wetenschappen
Rijksuniversiteit Groningen

URSI rapport 306
Urban and Regional Studies Institute

Inhoudsopgave

1.	Achtergrond en doel van de vergelijking.....	1
2.	Conclusies met betrekking tot vestigingen	3
3.	Conclusies met betrekking tot werkgelegenheid	7
4.	Aanbevelingen	9
<i>II</i>	<i>Inhoud onderzoeksrapport</i>	
1.	Inleiding	13
2.	Verschillen tussen de registers.....	15
3.	Een vergelijking op het niveau van de stand van de secties	19
4.	Netto mutaties in de stand van het aantal vestigingen vergeleken.....	21
5.	Een meer gedetailleerde vergelijking van de stand op afdelingsniveau	29
6.	Een vergelijking van aantallen banen naar bedrijfstak	35
7.	Een regionale vergelijking van het aantal vestigingen op LISA regio niveau...37	
8.	Een vergelijking van aantallen vestigingen op gemeentelijk niveau	39
	Appendix 1	41
	Verhouding tussen LISA en CBS tellingen van aantallen vestigingen, naar LISA registerhouder en economische activiteit	
	Appendix 2.....	43
	Relatieve verhouding tussen LISA en CBS tellingen van aantallen vestigingen naar LISA registerhouder en economische activiteit	

II.

**INHOUD
ONDERZOEKSRAPPORT**

1. Achtergrond en doel van de vergelijking

In Nederland bestaan drie bedrijvenregisters: het Algemeen Bedrijfsregister van het CBS, het Handelsregister van de Vereniging van Kamers van Koophandel (VVK), en het vestigingsregister van het LISA. Bij zowel VVK als LISA is de basiseenheid de vestiging, bij het CBS is het bedrijf de basis van het register, hoewel er op beperkte schaal ook gegevens over vestigingen geproduceerd kunnen worden.

Elk van de drie registers heeft een eigen achtergrond en functie. Het Handelsregister van de VVK is opgezet om de rechtszekerheid van het handelsverkeer te garanderen. Het Algemeen Bedrijfsregister is primair bedoeld als steekproefkader voor diverse bedrijvenenquêtes van het CBS. Het LISA (de afkorting van Landelijk Informatiesysteem van Arbeidsplaatsen en Vestigingen) is ooit opgezet voor de uitvoering van sociale zekerheidswetten en heeft thans primair tot taak om de werkgelegenheid in bedrijven te meten. Ondanks deze verschillen in doel en functie, is een vergelijking toch zinvol en noodzakelijk. De registers worden namelijk vaak gebruikt voor hetzelfde doel, nl. het verschaffen van informatie over de stand en ontwikkeling van de werkgelegenheid en het aantal bedrijven of vestigingen binnen Nederland of een regio. De statistische gegevens over werkgelegenheid of over bedrijven en vestigingen verschillen nogal naar gelang het gebruikte register. Een goed inzicht in de aard, omvang en oorzaken van die verschillen is zeer zinvol, omdat daardoor de kennis over de stand en ontwikkelingen van een paar belangrijke (regionaal-)economische indicatoren toeneemt, wat kan leiden tot een beter gebruik van de registers, en wellicht zelfs tot een betere kwaliteit en afstemming tussen de registers. Want ondanks de verschillen zijn er ook veel overeenkomsten, en wat overeenkomstig is in definitie, zou ook overeen moeten komen in opname en statistiek.

In 2001 is er contact gelegd tussen de Stichting LISA en de Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen (FRW-RUG). Aan deze faculteit is de leerstoel Demografie van Bedrijven verbonden. Een van de belangrijkste oogmerken van de demografie is een goed inzicht te verschaffen in de stand en loop van de populatie van bedrijven en vestigingen. Vergeleken met de bevolkingsstatistiek in Nederland is de statistiek van de demografie van bedrijven nog slechts beperkt ontwikkeld, hoewel er de afgelopen jaren wel veel vorderingen worden gemaakt. De FRW was daarom geïnteresseerd in een nader onderzoek naar de kwaliteit van het LISA, in relatie tot de statistische gegevens uit het Handelsregister en Algemeen Bedrijfsregister. Deze vergelijking heeft een rapport opgeleverd, met dezelfde titel als deze samenvatting.

Het onderzoek heeft betrekking gehad op het niveau van *vestigingen* en van *werkgelegenheid*. Er zijn bovendien verschillende vergelijkingen gemaakt: op het niveau van de inhoud van de registers (dekking, definities, opname, etc.) en op het niveau van de uit die registers afkomstige statistieken. Verschillen tussen statistieken worden natuurlijk met name verklaard uit verschillen in inhoud van de registers.

Voor ons onderzoek beschikten we over gemeentelijke LISA gegevens naar gedetailleerde (4-cijferige) SBI activiteitencode voor de periode 1998-2001. De gegevens van het Handelsregister en Algemeen Bedrijvenregister waren afkomstig

van gepubliceerde bronnen (VVK bedrijvendynamiek, de internetpagina van de VVK, en Statline voor de CBS gegevens).

We hanteren de volgende afkortingen voor de drie gebruikte registers: LISA voor het vestigingsregister van het LISA, HR voor het Handelsregister van de Kamers van Koophandel, en ABR voor het Algemeen Bedrijvenregister van het CBS. In het Mutatieregister van de VVK worden alle veranderingen in het Handelsregister opgenomen. Overigens moet vermeld worden dat het ABR op zich geen statistiek over bedrijven oplevert. Het ABR is de basis voor een afzonderlijke statistiek over bedrijven die door het CBS wordt gemaakt.

De drie registers zijn niet helemaal onafhankelijk van elkaar. Zowel CBS als LISA hanteren het Mutatieregister van de VVK als een van de bronnen voor het eigen register. Daarnaast worden ook andere bronnen gebruikt, zoals de Provinciaal Werkgelegenheidsenquête voor het LISA, of diverse andere statistische bronnen voor het CBS.

2. Conclusies met betrekking tot vestigingen

1. Elk register is opgezet met een ander doel, en concentreert zich daarom op andere zaken. Het LISA is een register om werkgelegenheid en vestigingen te registeren op lokaal niveau. De geografische dimensie (het adres van de vestiging) is daarom in principe een belangrijk kenmerk van de LISA statistiek. Het HR heeft primair een juridische functie. Mutaties, en dan vooral opvoeringen van juridische eenheden is een belangrijk kenmerk van dit register. De vertaling naar het niveau van economische actoren is echter problematisch. Het ABR is primair een steekproefkader voor bedrijfsgeoriënteerde enquêtes en statistieken van het CBS. De op het ABR gebaseerde statistieken van het CBS geven daarom primair informatie over aantallen en kenmerken van economische eenheden (bedrijven). De relatie met vestigingen, en daardoor de geografische dimensie is daardoor minder sterk ontwikkeld.
2. Er zijn ook belangrijke verschillen tussen de registers in de definitie en opname van vestigingen. De meest in het oog springende verschillen zijn:
 - De landbouw en visserij: deze worden wel door het ABR, maar slechts in zeer beperkte mate door HR en LISA gemeten.
 - Overheid, onderwijs en gezondheidszorg worden door het HR slechts zeer beperkt opgenomen, en in het LISA en ABR wel.
 - Het ABR hanteert een ondergrens van 15 gewerkte uren per week voor het definiëren van een bedrijf. Bij LISA en HR geldt die ondergrens niet; Marginale activiteiten komen derhalve niet bij het CBS maar wel bij de andere twee registers voor.
 - De opname van vrije beroepen vindt slechts beperkt plaats bij het CBS, maar in principe wel volledig bij het HR en LISA. Toch is pas door koppeling van het LISA aan het HR een goed beeld ontstaan van het aantal zeer kleine bedrijven. Zo werden in 1998 in Gelderland na koppeling tussen het vestigingsregister met het HR 20 duizend bedrijven aan het bestand toegevoegd, in meerderheid van een à twee werkzame personen.
 - Niet-officiële bedrijven (het grijze of zwarte circuit) komen voor een deel wel voor het in LISA, maar niet in het HR of bij het ABR.
3. Niet gecorrigeerd voor allerlei verschillen geven de registers sterk verschillende statistische informatie over het aantal vestigingen in Nederland in 2000. Wanneer we op basis van de verschillen in dekking, op basis van SBI-codes trachten een enigszins gecorrigeerd beeld te geven, dan blijven nog steeds grote verschillen zichtbaar in de tellingen. De onderstaande tabel geeft hierin inzicht. Het totaal van 856 duizend vestigingen van het HR betreft overigens alleen de economisch actieve vestigingen volgens de VVK.

(in 100-tallen)	LISA	HR	ABR
totaal ongecorrigeerd	740	856	770
wv landbouw	10	28	105
wv overheid, onderwijs, gezondheidszorg	70	24	95
overige vestigingen	660	802	570

De verschillen in tellingen, gecorrigeerd voor landbouw en overheid, onderwijs en gezondheidszorg zijn nog steeds aanzienlijk. Het HR telt veruit de meeste vestigingen, het ABR de minste. Het LISA zit hiertussen in, maar het verschil met ABR is toch wel 90 duizend.

4. De vergelijkbaarheidsproblemen in aantallen vestigingen tussen LISA en ABR zijn relatief het kleinst in de sectoren industrie, bouwnijverheid, reparatie en handel, vervoer en communicatie, overheid, onderwijs en gezondheidszorg. Hier is de afwijking in de telling in de orde van grootte van 10 procent of minder. De overige sectoren zijn veel minder goed vergelijkbaar. De grootste verschillen tussen CBS en LISA doen zich voor bij landbouw en visserij, financiële instellingen, en cultuur en recreatie. Bijlage 1 geeft grafisch inzicht in verschillen per sector tussen de drie registers.
5. De telling van het HR is in bijna alle sectoren hoger tot veel hoger, met uitzondering van overheid, onderwijs en gezondheidszorg.
6. Binnen de sector G: reparatie en handel is de detailhandel veruit het belangrijkste in aantal. Met ruim 200 duizend vestigingen is dit tevens de SBI-afdeling met het grootste aantal vestigingen. Hier is het verschil tussen LISA en ABR beperkt: LISA meet hier 5 procent meer vestigingen dan het ABR
7. Op afdelingsniveau in de industrie is er gemiddeld 12 procent verschil tussen de metingen van de stand in het aantal vestigingen tussen LISA en ABR. De relatieve fout ten opzichte van het HR is ruim drie maal zo groot.
8. Niet alleen in de stand, maar ook in de mutaties bestaan grote verschillen tussen de registers. Door gebrek aan gegevens kunnen we alleen vergelijkingen maken naar de netto toe- en afname van het aantal vestigingen. Het ABR geeft de laagste schatting van de netto verandering in het aantal vestigingen: 0,2 procent groei in 1998 en 1,2 procent groei in 2000. Het vergelijkbare HR cijfer ligt rond 6 procent en is daarmee een factor 5 zo groot. De LISA cijfers liggen met 3,5 resp. 1,4 procent tussen beide andere registers in.
9. Uit vergelijkend onderzoek bij LISA Gelderland blijkt dat meer dan de helft van de opvoeringen in het Mutatieregister van de VVK geen echt bedrijf blijkt 10 te zijn. Ook de afvoeringen zijn waarschijnlijk sterk overschat in het Mutatieregister, maar hier moet het verschil toch veel kleiner zijn, omdat het saldo in het HR veel hoger is.
10. Ook de trend in het netto aantal mutaties is verschillend. De bijgaande tabel geeft hierin enig inzicht. Weliswaar meten alledrie een netto groei in het aantal vestigingen, maar het ABR meet een toename van die groei tussen 1998 en 2000, LISA een afname, en het HR blijft op een ongeveer stabiel groeitempo.

	1998-1999		1999-2000	
	saldo	%	saldo	%
LISA	24999	3.5	9878	1.4
KvK	45619	5.9	47124	6.0
CBS	1505	0.2	9140	1.2

11. Naast de al eerder gesignaleerde verschillen in dekking, definities en functie van de registers, is een van de aanvullende oorzaken van de verschillen in mutaties dat deze vaak pas na enige tijd in de registers verwerkt worden. Het meten van mutaties is nog lastiger dan het vaststellen van de stand. Veel bedrijven starten klein, maar verlaten pas later of zelfs nooit de status van marginale activiteit. Opheffingen komen vaak pas aan het licht wanneer er na een aantal jaren van nonresponse op enquêtes bij een update aan het licht komt dat het bedrijf niet meer actief is. Vaak blijken aan- of afvoeringen in het Mutatieregister van de VVK geen echte mutatie te zijn, maar worden ze wel als zodanig opgevoerd. Zowel CBS als LISA gebruiken het Mutatieregister als een van de bronnen voor het eigen register, maar er zijn verschillen tussen de registers in de manier waarop met deze informatie wordt omgegaan. Eensluitende conclusies over de trend in de ontwikkeling van het aantal bedrijven, in de tijd kunnen derhalve niet uit deze registers getrokken worden.
12. De richting van de ontwikkeling van de vestigingspopulatie wordt verschillend gemeten in de drie registers, wanneer we het totale saldo uitsplitsen naar 14 economische activiteiten (het zogenaamde niveau van de secties binnen de SBI '93 indeling). Waar het ene register een toename in de stand laat zien, is bij het andere register soms sprake van een afname. In 1998 lijken LISA en het HR nog het meest op elkaar in de weergave van de richting van de ontwikkeling van het aantal vestigingen naar economische activiteit, afgezien van de omvang van de mutaties. Bij 12 economische activiteiten geven beiden dezelfde ontwikkelingstrend in het aantal vestigingen aan, bij twee secties (delfstoffen en nutsbedrijven) is er verschil. De overeenkomst tussen ABR en LISA is in dat jaar veel minder: hier sporen slechts acht van de 14 ontwikkelingen uitgesplitst naar economische activiteit met elkaar. In 1999 is er daarentegen meer overeenstemming tussen LISA en het ABR (11 van de 14 secties bewegen in dezelfde richting) en is er weer nauwelijks overeenstemming tussen HR en ABR (slechts zes overeenkomstige trends). Cijfers over ontwikkelingen van de stand in een register kunnen daarom zeker niet als indicatief gehouden worden voor de ontwikkeling van de populatie van vestigingen in het algemeen.
13. Er zijn niet alleen grote verschillen tussen de drie registers, ook binnen het LISA blijken groter verschillen tussen de registerhouders. Elke registerhouder is autonoom in de manier waarop het register wordt onderhouden, en het is daarom niet verwonderlijk dat regionale verschillen optreden. Een manier om te bepalen hoe groot die regionale verschillen binnen het LISA zijn is het maken van een vergelijking met de regionale gegevens van het ABR. We gaan er daarbij van uit dat er geen regionale vertekening in de ABR statistieken van het aantal vestigingen zit. Mogelijk is dit een te optimistische veronderstelling over de kwaliteit van het ABR, maar in principe geldt een uniforme standaard voor de CBS statistiek over het aantal bedrijven voor heel Nederland. Uit de regionale vergelijking van de tellingen van LISA en ABR van vestigingen blijkt dat er belangrijke regionale verschillen zijn in de verhouding tussen de LISA en ABR tellingen. Die regionale variatie kan worden uitgedrukt in een spreidingsmaat, weergegeven in een percentage van het landelijke verschil tussen LISA en ABR. Voor horeca (9%), detailhandel (10%), de reparatiesector(12%), overheid en onderwijs 15%), en industrie en

bouwnijverheid (16%) is de spreiding relatief gering, voor de zakelijke (25%) en financiële diensten (83%!) is er zeer grote variatie. Dat betekent dat de manier waarop registerhouders met deze economische activiteiten omgaan zeer verschillend is.

14. Als gevolg van deze grote regionale variatie in opname wordt een belangrijk potentieel voordeel van het LISA, namelijk de beschikbaarheid van gegevens op regionaal en lokaal niveau, maar voor een deel benut. Binnen de grenzen van een registerhouder is vergelijking tussen locaties mogelijk, maar een vergelijking interregionale vergelijking van stand en ontwikkeling van vestigingen is door deze vertekening niet betrouwbaar.

3. Conclusies met betrekking tot werkgelegenheid

15. Het LISA is primair bedoeld om de werkgelegenheid op lokaal en regionaal niveau in kaart te brengen. De VVK publiceert daarentegen nauwelijks gegevens over aantallen werknemers. Hoewel in het HR het aantal werkzame personen is opgenomen is het bijhouden van de omvang van de werkgelegenheid niet het doel waarvoor het bestand is opgezet. Voor de werkgelegenheid zijn er dus eigenlijk maar twee bronnen: het LISA en het CBS. De vergelijking is alleen op het nationale niveau uitgevoerd, niet naar regio's. Statline bevat geen tabellen over werkzame personen naar regio.
16. Er zijn verschillen in definitie en opname van werkzame personen tussen de registers. De belangrijkste zijn:
- Het CBS hanteert in de statistiek werkzame personen géén ondergrens van het aantal gewerkte uren. In de Enquête Beroepsbevolking overigens wel, nl. 12 uur. Bij LISA wordt een ondergrens van 12 uur gehanteerd. Dit is een belangrijke oorzaak van het grote verschil in tellingen tussen beide registers (zie onder).
 - Uitzendkrachten worden op verschillende manieren geteld. Het LISA registreert de uitzendkrachten bij de inlenende organisatie, terwijl in het ABR de uitzendkrachten bij het uitzendbureau worden geteld onder de rubriek zakelijke dienstverlening. Het gaat hierbij om ongeveer 220 duizend werkzame personen in 2000.
17. De onderstaande tabel geeft een aantal kerngegevens weer voor het jaar 2000, volgens CBS en LISA. De CBS cijfers betreffen gemiddelden voor het jaar, het LISA cijfer betreft de peildatum, die meestal 1 april of 1 mei is. Enkele LISA registerhouders hanteren een andere peildatum. Uit deze tabel blijkt dat het aantal werkzame personen volgens het CBS 1,75 miljoen hoger is dan het LISA cijfer. Dat komt overeen met 25 procent van het LISA totaal. Hoewel er wat verschillen zijn tussen de jaren, is het beeld min of meer stabiel tussen 1998 en 2000.

Werkgelegenheid in 2000	duizendtallen
Aantal werkzame personen volgens CBS	8582
Aantal werknemers volgens CBS	7284
Arbeidsvolume werkzame personen volgens CBS	6426
Arbeidsvolume werknemers volgens CBS	5666
Aantal banen volgens LISA	6829

18. Een klein deel van dit verschil, namelijk 250 duizend, is gelegen in de sectie landbouw, bosbouw en visserij. Het CBS registreert in deze sectie namelijk zo'n 300 duizend werknemers, het LISA slechts 50 duizend. Het resterende gat, gecorrigeerd voor de agrarische sector en visserij is dus nog ongeveer 1,5 miljoen.
19. Het verschil van 1,5 miljoen is ongelijk verdeeld over de andere sectoren. Hoewel de LISA tellingen per economische activiteit overal lager uitvallen dan die van het CBS, zijn er belangrijke verschillen.

20. Het verschil tussen LISA en ABR in het aantal werkzame personen in de dienstensectoren (zakelijke en overige diensten bij elkaar opgeteld) is bij elkaar in totaal meer dan 1 miljoen banen. Voor een deel (maximaal 220 duizend, maar waarschijnlijk veel minder) is dit verklaarbaar door het eerder genoemde verschil in de manier waarop met uitzendkrachten wordt omgegaan in de registers. Een andere verklaring is het voorkomen van een groot aantal 'marginale' banen van minder dan 12 uur, die wel in de statistiek werkzame personen voorkomt van het CBS, maar niet bij het LISA terug te vinden is.
21. In de industrie is het verschil in aantallen werkzame personen met 'slechts' 124 duizend banen, beduidend kleiner dan in de dienstensectoren. In relatieve zin is het verschil ongeveer 15 procent.
22. In de (grote) bedrijfstak handel en horeca is het verschil in telling van werkzame personen 166 duizend, oftewel minder dan 10 procent van het aantal werkzame personen in deze branche.

4. Aanbevelingen

1. Voor de bruikbaarheid en toepassingsmogelijkheden van het LISA is het van het grootste belang dat er zo snel mogelijk een uniforme standaard wordt vastgesteld die door alle registerhouders wordt gevolgd. Zo'n standaard bestaat al, en deze wordt in een aantal regio's ook gehanteerd. De overige registerhouders zouden aangespoord moeten worden deze standaard over te nemen.
2. Er kan veel verbeterd worden in de informatievoorziening over de registers. Dit geldt niet alleen voor het LISA, maar voor ook voor de VVK en het CBS. Het is lang niet altijd duidelijk welke precieze criteria en definities worden gebruikt door elk register. Het gaat hier niet alleen over de officiële criteria en definities, maar ook om een aantal regels die worden gehanteerd om vast te stellen of een adres een vestiging is of niet. Duidelijke explicitering van deze regels is nodig voor een goed gebruik van het register, en bevordert ook de uniformering over de LISA registerhouders. Voorbeelden zijn: op welke wijze wordt vastgesteld dat er een nieuwe vestiging is? Wanneer wordt een bedrijf opgeheven in het register? Welke criteria worden gebruikt, hoe wordt gemeten?
3. De kwaliteit van de mutaties is cruciaal voor de kwaliteit van het totale register. Besteed daarom meer aandacht aan de mutaties in het register, en publiceer jaarlijks statistische gegevens over oprichtingen, opheffingen, migratie en groei/krimp naar regio en sector. Dat komt de kwaliteit van het register ten goede, en geeft meer inzicht in de onderliggende ontwikkelingen. Dit leidt ook tot meer aandacht voor de interne dynamiek in het bestand, en de longitudinale dimensie in de gegevens.
4. Bedrijfsverhuizingen en -migraties zijn ook een belangrijke bron van locale en regionale werkgelegenheidsverandering. Het LISA kan in principe gegevens over deze component opleveren. Behoud de unieke code van het bedrijf bij migratie van een LISA regio naar de andere, zodat een sluitende regionale boekhouding gemaakt kan worden van dynamiek in bedrijven en werkgelegenheid.
5. De frequentie van de integrale inhoudelijke *update* van het bestand is heel belangrijk voor een adequate beoordeling van de ontwikkelingen in de stand. Gebruik die informatie om een verbeterde schatting te maken van de mutaties. Dit kan op verschillende manieren, bijvoorbeeld door het toepassen van voortschrijdende gemiddelden. Nader onderzoek is nodig om vast te stellen hoe dit het beste mogelijk is.
6. Samenwerking tussen de registers van LISA, VVK en CBS kan mede bijdragen aan kwaliteitsverbetering van elk van de drie registers.
7. Op grond van de hier gebruikte statistieken is geen definitieve uitspraak te doen over de kwaliteitsverschillen tussen de registers. Hiervoor is een microbenadering nodig, waarbij de inhoud van de registers op microniveau vergeleken wordt: (a) met elkaar; en (b) met resultaten 'uit het veld'. Dat zou

sectorspecifiek moeten gebeuren. Zo zou de detailhandel in een bepaald gebied in detail bestudeerd kunnen worden, en vergeleken met de stand en ontwikkeling zoals die in de drie registers is opgetekend.

8. De opvatting ‘dat er nu eenmaal verschillen zijn en die we moeten accepteren’, die men soms beluistert wanneer het gaat over de interpretatie van de verschillen tussen de registers is niet bevorderlijk voor een op kwaliteitsverbetering gerichte aanpak. Dat betekent niet dat het doel moet zijn dat de resultaten met elkaar moeten overeenkomen, maar wel dat de verschillen duidelijk te interpreteren zijn aan de hand van de verschillen in definities, dekking, en werkwijze.

1. Inleiding

In Nederland bestaan drie verschillende registers van bedrijven: het algemeen bedrijvenregister ABR van het CBS, het Handelsregister van de Vereniging van Kamers van Koophandel, en het Vestigingenregister van de Stichting LISA. Het doel van elk van deze registers is verschillend. Het Handelsregister van de VVK is opgezet om de rechtszekerheid van het handelsverkeer te garanderen. Elke vestiging heeft een inschrijvingsplicht. Er zijn echter een aantal duidelijke uitzonderingen op die verplichting, waarover in het volgende hoofdstuk meer. Het algemeen bedrijfsregister is primair bedoeld als steekproefkader voor diverse bedrijvenenquêtes van het CBS. Het LISA is opgezet voor de uitvoering van sociale zekerheidswetten en heeft primair tot taak om de werkgelegenheid in bedrijven te meten.

Het LISA is in het begin van de jaren '80 gestart in opdracht van het Directoraat-Generaal voor de DG Arbeidsvoorziening van het Ministerie van Sociale Zaken. LISA was primair bedoeld voor de Arbeidsbureaus, enerzijds bij het bemiddelingsproces (met gegevens op bedrijfsniveau), anderzijds voor inzicht in de arbeidsmarkt (met werkgelegenheidsgegevens op sectoraal- en ruimtelijk niveau). Inmiddels hebben de regio's (provincies, regionale samenwerkingsverbanden) de uitvoering van de LISA-taken overgenomen. Het regionale belang van het LISA materiaal is vooral gelegen in onderzoeks- en monitoringstoepassingen op het gebied van de regionale economie, arbeidsmarkt, ruimtelijke ordening en milieu. De LISA-organisatie koppelt alle regionale gegevens aan elkaar, zodat een landsdekkend register ontstaat.

Omdat we het in dit rapport veelvuldig over deze drie registers zullen hebben gebruiken we de volgende afkortingen: CBS, VVK en LISA.

Door de verschillende doeleinden van elk register bestaan er grote verschillen in de opzet en inhoud. Het doel van deze rapportage is de verschillen tussen de registers te beschrijven, en de onderliggende oorzaken voor die verschillen aan te duiden, waarmee overigens niet gezegd is dat al die verschillen ook gekwantificeerd kunnen worden. Deze beschrijving geeft wel inzicht in de verhouding tussen de registers, en geeft indien mogelijk de oorzaken van optredende verschillen aan.

In de demografie van bedrijven en vestigingen gaat het om het beschrijven en verklaren van ontwikkelingen in de stand en samenstelling van de populatie van bedrijven cq vestigingen. Dit is geen hoofddoel van de registers, maar een soort bijproduct. In de bedrijvendemografie wordt zeer sterk de nadruk gelegd op de dynamiek in het bestand: in- en uitstroom (bedrijfsoprichtingen en –opheffingen) alsmede de interne dynamiek van bedrijven. De demografische optiek past niet per definitie op de gebruikte systematiek in de registers. Een belangrijke vraag, die in dit rapport aan de orde komt, is dan ook in hoeverre de registers gebruikt kunnen worden voor bedrijvendemografie. Een tweede doel van dit rapport is om de werkgelegenheidsstatistieken uit de verschillende bronnen met elkaar te vergelijken. Voor het LISA is immers het primaire doel van het register het leveren van werkgelegenheidsoverzichten. Het Handelsregister bevat wel werkgelegenheidsgegevens, maar de betrouwbaarheid ervan is niet hoog. Daarom beperken we ons tot voor wat de werkgelegenheid betreft tot een vergelijking van CBS en LISA cijfers.

Hoewel het woord bedrijf is gevallen in de vorige alinea, zullen we het in dit rapport uitsluitend hebben over *vestigingen*. Zowel het LISA als het KvK geven uitsluitend informatie over vestigingen. Het CBS publiceert met name over bedrijven, maar heeft ook een (beperkte) statistiek over vestigingen. De vergelijking kan derhalve alleen gemaakt worden op het niveau van de vestiging.

In elk van de registers wordt het bedrijf geclassificeerd naar economische activiteit, en wordt ook het adres van de vestiging bijgehouden. De ons ter beschikking staande gegevens zijn geaggregeerd op het niveau van economische activiteiten (SBI'93: afdelingsniveau), en geografische eenheid: nationaal, COROP, LISA regio, en gemeente.

In de volgende paragraaf behandelen we een aantal kenmerken van elk register, en geven we een aantal definities die van belang zijn voor de vergelijking tussen de registers. In paragraaf 3 maken we de vergelijking in de stand van de bedrijven op sectieniveau. In paragraaf 4 concentreren we ons op de dynamiek in het vestigingsbestand. Die dynamiek wordt hier gemeten als de netto toename in het aantal vestigingen in de periode 1998-2000. Startende bedrijven en opheffingen worden door het CBS niet gepubliceerd op vestigingsniveau. De ons ter beschikking staande LISA gegevens hebben bovendien alleen betrekking op de stand, niet de loop van de bedrijvenpopulatie. Een analyse van de stand van het aantal vestigingen in een meer gedetailleerde indeling in afdelingen komt aan bod in paragraaf 5. In paragraaf 6 gaan we in op de vergelijking van het aantal banen naar economische activiteit. Paragraaf 7 geeft een uitsplitsing naar LISA regio, en paragraaf 8 gaat in op de vergelijking op het gemeentelijke niveau. Een samenvatting, de belangrijkste conclusies en een aantal aanbevelingen zijn als apart onderdeel aan het begin van dit rapport opgenomen.

2. Verschillen tussen de registers

In deze paragraaf gaan we in op de vraag wat in elk van de registers onder een vestiging wordt verstaan. Bovendien gaan we na op welke punten de registers van elkaar verschillen.

Het CBS heeft als eenheid het bedrijf, niet de vestiging. Wel kan van elk bedrijf vastgesteld worden op welk(e) adres(sen) bedrijfseenheden zijn gevestigd. De vestigingslocatie is dus als het ware een kenmerk van het bedrijf. Het CBS definieert de vestiging als elke afzonderlijk gelegen ruimte, terrein of complex van ruimten of terreinen benut door een bedrijf voor de uitoefening van activiteiten. Dit wordt geoperationaliseerd door werkadressen in dezelfde (volledige 6-cijferige) postcode samen te voegen. Bij de secties Overheid (SBI code L) Onderwijs (M) en de aanvullende gegevens voor de sectie Gezondheids- en welzijnszorg ontbreken in veel gevallen gegevens over nevenvestigingen, hoewel hierin vanaf 1997 enige verbetering is gekomen. Bij de onderverdeling van vestigingen naar economische activiteit wordt uitgegaan van de activiteit van het bedrijf waartoe de vestiging behoort.

Marginaal actieve eenheden, dwz bedrijven waarin minder dan 15 uur per week wordt gewerkt, worden in principe niet als bedrijf aangemerkt. Deze eis geldt niet voor een vestiging afzonderlijk. Niet alle bedrijfseenheden, en dus ook de vestigingen van de overheid (publiekrechtelijke organisaties van het Rijk, bedrijfsorganen, provincies, waterschappen, gemeentelijke regelingen en gemeenten) worden als zodanig door het CBS aangemerkt. Belangrijke beperkingen zijn: het moeten marktgerichte activiteiten zijn en er moet een lastentotaal van tenminste 2,5 miljoen gulden bestaan. Bij onderwijs geldt het schoolbestuur als bedrijfseenheid.

De Kamers van Koophandel onderhouden meerdere registers: het Handelsregister van vestigingen en het register van Verenigingen en Stichtingen. De KvK bestempelen een vestiging als iedere in het Handelsregister ingeschreven onderneming en rechtspersoon in Nederland. Inschrijving is wettelijk verplicht, op een aantal uitzonderingen na (zie onder). De Kamer van Koophandel hanteert een ruimer begrip van onderneming dan wat doorgaans onder een bedrijf verstaan wordt. Om meer duidelijkheid te krijgen wat de definitie van een onderneming is, heeft de Kamer van Koophandel zes criteria opgesteld voor inschrijving van een onderneming. Deze zes criteria zijn ontleend aan uitspraken die de rechter in het verleden heeft gedaan:

- De ondernemer verricht een 'regelmatige maatschappelijke werkzaamheid'
- De werkzaamheden worden tegen betaling verricht
- De ondernemer treedt zelfstandig op, voor eigen rekening en risico
- De ondernemer treedt openlijk op, in concurrentie met anderen
- De ondernemer neemt deel aan het economisch verkeer in een georganiseerd verband, dat wil zeggen een op samenwerking gericht verband van mensen, kapitaal en/ of goederen
- Er wordt winst of kostenbesparing beoogd.

Daarnaast moeten alle rechtspersonen zich inschrijven. Hieronder vallen BV's, NV's, coöperaties, onderlinge waarborgmaatschappijen, formele verenigingen en stichtingen, en Europese Economische Samenwerkingsverbanden EESV's. Verenigingen, stichtingen en EESV's zijn op grond van bovenstaande criteria lang niet altijd ondernemingen.

Een vestiging volgens de KvK is een ondernemingsonderdeel dat geheel of ten dele is ondergebracht in een gebouw of complex van gebouwen, waar duurzaam bedrijfsuitoefening van de onderneming plaatsvindt. Er geldt geen grens voor het aantal gewerkte uren in de vestiging, waardoor ook marginaal actieve vestigingen in het bestand voorkomen. Niet meer actieve vestigingen worden in principe uit het bestand verwijderd, maar het duurt vaak enige tijd om vast te stellen dat een vestiging niet meer actief is. Een ander probleem dat hiermee verband houdt is het bestaan van ingeschreven bedrijven die per definitie inactief zijn, zoals holdings, pensioen-bv's, en andere ondernemingen die formeel wel bestaan maar waar geen daadwerkelijke activiteit wordt uitgeoefend. De KvK sluit om die reden een aantal bedrijfs(sub)klassen uit van de reguliere statistiek van de vestigingen. Die klassen komen met name voor in het financiële en bedrijfsbeheer. Het gaat hierbij om meer dan tweehonderdduizend eenheden. De vergelijkende analyse in dit onderzoek heeft betrekking op de statistiek van het Handelsregister, inclusief verenigingen en stichtingen die aan de bovengenoemde criteria voldoen. De categorie zakelijk beheer (holdings, pensioenbv's etc) wordt niet meegenomen.

In het LISA is een vestiging een afzonderlijk gelegen fabriek, werkplaats, kantoor, winkel of bedrijfsruimte dan wel een complex daarvan, waarin of van waaruit een economische activiteit of een andere activiteit of zelfstandig beroep wordt uitgeoefend. Het criterium hier is dat er betaald werk moet worden uitgeoefend, maar er geldt geen ondergrens van gewerkte uren.

Op grond van deze definities is het grootste verschil tussen de registers de ondergrens van gewerkte uren. De CBS grens van 15 uur (op bedrijfsniveau) betekent dat marginale activiteiten hier niet worden meegenomen. De KvK neemt deze marginale vestigingen wel mee, en het LISA zit hier tussenin met de eis dat er betaald werk moet worden verricht.

Andere verschillen ontstaan door de definitie van de doelpopulatie. Niet alle economische activiteiten worden in alle registers opgenomen. De belangrijkste verschillen worden hieronder weergegeven.

Het CBS neemt de volgende categorieën niet op:

- niet-inschrijfplichtigen zonder personeel;
- visserij;
- een aantal vrije beroepen (zoals huisartsen, advocaten, notarissen).

Niet in het Handelsregister van de KvK zijn opgenomen:

- vrije beroepen voor zover niet in de vorm van een privaatrechtelijke rechtspersoon, en tenzij het beroep bedrijfsmatig wordt uitgeoefend;
- overheidsinstellingen ziekenhuizen en scholen voor zover deze geen privaatrechtelijke rechtspersoon zijn;
- landbouw en visserij in de vorm van eenmanszaak of maatschap;
- straathandel in de vorm van venten;
- maatschappen.

In het LISA zijn niet opgenomen:

- vestigingen in de akker- en tuinbouw alsmede het houden en fokken van dieren. Het LISA registreert wel de “landbouwgerelateerde” bedrijvigheid, zoals dienstverlening voor landbouw (loonwerkers), tuincentra, ed.

Verschillen zijn dus met name te vinden in de landbouw (LISA en KvK niet, CBS wel), de visserij (CBS niet, KvK gedeeltelijk, LISA geheel), bij de vrije beroepen (LISA wel, CBS en KvK overwegend niet), maatschappen (niet bij KvK) en bij de overheid, inclusief gezondheidszorg en onderwijs (LISA wel, CBS gedeeltelijk, KvK overwegend niet). De voornaamste bron voor landbouwbedrijven is de landbouwtelling van het CBS. Die is echter niet in deze rapportage betrokken.

In het LISA is de hoofdactiviteit van de vestiging die activiteit waarin de meeste mensen werkzaam zijn. Dit kan verschillen van de hoofdactiviteit van de onderneming of overkoepelende organisatie waar de vestiging deel van uitmaakt. Het CBS classificeert vestigingen volgens de economische activiteit van de onderneming.

Op grond van deze verschillende dekking zijn grote verschillen te verwachten bij specifieke economische activiteiten. Naast de al genoemde geldt dit vooral voor die activiteiten waarbij vrije beroepen een belangrijke rol spelen, zoals in de financiële en zakelijke dienstverlening.

Naast de verschillen in de definitie van de vestiging en de verschillende dekking kunnen ook verschillen bestaan in de wijze van opname. Zowel LISA als KvK hebben een registratie die regionaal georganiseerd is. Verschillende afdelingen (kamerdistricten) kunnen verschillende (praktijk)regels hanteren van opname. Een heel actieve regio zal meer vestigingen meten, en meer dynamiek registreren dan een regio waar de opname minder voortvarend wordt gehanteerd. Een ander verschil is dat de stand bij zowel KvK en CBS gedefinieerd is per 1 januari van het jaar, terwijl de peildatum van het LISA over het algemeen 1 april of 1 mei is.

Er zijn ook verschillen in de definitie van starters en opheffingen. In de vergelijking van de stand hebben die verschillen echter geen effect.

3. Een vergelijking op het niveau van de stand van de secties

Het totale aantal vestigingen volgens de drie registers loopt sterk uiteen. In 2000 rapporteerden de drie registers de volgende totalen:

Tabel 3.1: Totale aantallen vestigingen in 2000 bij LISA, KvK en CBS

(in 100-tallen)	LISA	KvK	CBS
totaal ongecorrigeerd	740	856	770
wv landbouw	10	28	105
wv overheid, onderwijs, gezondheidszorg	70	24	95
overige vestigingen	660	802	570

Het KvK aantal is exclusief zakelijk en financieel beheer. Die categorie omvat 232237 eenheden. Ook zonder deze categorie is het KvK aantal het hoogst: ruim 90000 meer dan het CBS. Het verschil wordt nog groter indien we corrigeren voor de verschillen in opname: de agrarische sector is bij het CBS wel opgenomen, bij de KvK nauwelijks. Het verschil is in 2000 ruim 75 duizend vestigingen in de landbouw- en visserijsector. Opnameverschillen zijn er ook in de overheidssector, het onderwijs en de gezondheidszorg. Het CBS rapporteert hier in totaal ruim 70000 vestigingen extra: 5000 overheidsvestigingen, 8000 onderwijsvestigingen en zo'n 30000 gezondheidsvestigingen. Trekken we deze aantallen af van het CBS totaal om zo goed mogelijk vergelijkbaar te zijn, dan komen we uit op 570 duizend vestigingen volgens het CBS in sectoren die vergelijkbaar zouden moeten zijn met het KvK: een verschil van ongeveer 230 duizend met het door de KvK gerapporteerde aantal, oftewel ongeveer 30 procent.

LISA en CBS komen op het eerste gezicht redelijk goed overeen in aantallen vestigingen, maar ook hier moet gecontroleerd worden voor verschillen in opname, vooral bij de landbouw. Het CBS meldt 95000 landbouwvestigingen meer dan het LISA. Corrigeren we hiervoor dan is het verschil tussen CBS en LISA zo'n 90 duizend in het "voordeel" van het LISA; met andere woorden: in min of meer vergelijkbare sectoren telt het LISA ongeveer 15 procent extra vestigingen ten opzichte van het CBS. Het is waarschijnlijk dat dit verschil met name veroorzaakt wordt door de hierboven genoemde oorzaken: het uitsluiten van marginale activiteiten (minder dan 15 uur werk per week) bij het CBS, en verschillen in opname van vrije beroepen. Op grond van deze opnameverschillen zou het CBS inderdaad minder vestigingen moeten tellen.

In figuur 4.1 is per sectie het aantal bedrijven voor elk register weergegeven, voor de jaren 1998 en 2000. Het KvK vermeldt in de standaard statistische rapportage geen aantallen vestigingen op sectieniveau die geschoond zijn voor vestigingen in het zakelijk en financieel beheer. De figuren laten dan ook zeer grote verschillen zien in de betreffende secties J en K. Het verschil in aantallen vestigingen in de secties J en K tussen CBS en KvK is ruim 300000. Dat verschil is ongeveer 70000 meer dan het aantal eenheden in financieel en zakelijk beheer dat de KvK als niet-vestigingen beschouwt. Met andere woorden: er zit ook na correctie een gat van 70000 eenheden tussen KvK en CBS in deze secties. Het gat tussen KvK en LISA is kleiner: KvK

meldt 273000 eenheden meer in de secties J en K. Na correctie voor financieel en zakelijk beheer rest nog steeds een gat van 40000 vestigingen die wel bij het KvK maar niet bij het LISA voorkomen.

Een belangrijke conclusie is dat de aantallen vestigingen volgens LISA en CBS voor de meeste secties in dezelfde orde van grootte liggen. Het grootste verschil (17 à 18000 per sectie) is te vinden bij die economische activiteiten waar veel vrije beroepen in voorkomen: J (financieel), K (verhuur, beheer) en O (cultuur, recreatie). Daarnaast is het verschil in de handel ook groot in absolute zin (12000), hoewel in relatieve zin de afwijking beperkt is (5 procent). Deze conclusie is in overeenstemming met een observatie in de manual "PWE Achtergrondinformatie 1999" van de Provincie Gelderland dat pas na koppeling van het PWE register (het bestand van de Provinciale Werkgelegenheidsenquête) in 1998 bleek dat veel zeer kleine bedrijven wel in het Handelsregister voorkwamen, maar niet in het PWE (de basis van het LISA bestand in veel regio's). Dat betekent dat pas sinds die koppeling in 1998 de dekking voor de 1-2 persoonsvestigingen adequaat is in Gelderland. Dit heeft geleid tot een toename van 20 duizend vestigingen in dat jaar¹.

¹ De historie van deze bedrijven tot aan 1986 is geïmputeerd in de historische bestanden

4. Netto mutaties in de stand van het aantal vestigingen vergeleken

Op basis van de standsgegevens uit twee jaren lijkt het verschil tussen de registers redelijk stabiel. In deze paragraaf zullen we op basis van de netto mutaties voor de twee jaren 1998-1999 en 1999-2000 tot een wat andere conclusie komen. In figuur 4.2 zijn de netto mutaties van de drie registers over deze twee perioden weergegeven. De netto mutatie tussen de stand over twee jaren is het saldo van oprichtingen, opheffingen en administratieve wijzigingen, zoals fusies, opsplitsingen, en correcties². Mutaties kunnen zowel positief als negatief zijn. In de vergelijking zullen we daarom naar twee zaken kijken: de richting van de mutatie en de omvang van de mutatie.

Tabel 4.1 toont het saldo van oprichtingen en opheffingen, en het mutatiecijfer (aantal mutaties per 100 bedrijven) in twee jaar. De omvang van de netto mutaties verschilt sterk tussen de registers. In 1998 heeft het CBS een netto mutatiecijfer van 0,2, en het KvK van 5,9. Het LISA zit hier met 3,5 procent tussenin. In 2000 zijn de verschillen in dezelfde orde van grootte. Ook de trend in het netto aantal mutaties is verschillend: CBS meet een toename van de netto groei tussen 1998 en 2000, LISA een afname en KvK blijft ongeveer stabiel. Eensluitende conclusies over de ontwikkeling van het aantal bedrijven kunnen derhalve niet uit deze registers getrokken worden

Tabel 4.1: Netto mutaties in aantallen vestigingen, en mutatiecijfer (netto mutaties per 100 vestigingen) in 1999 en 2000

	1998-1999		1999-2000	
LISA	24999	3.5	9878	1.4
KvK	45619	5.9	47124	6.0
CBS	1505	0.2	9140	1.2

Tabel 4.2 geeft inzicht in de overeenkomsten en verschillen in de richting van de netto mutaties tussen de drie registers in de twee perioden. In de eerste periode is er een grote overeenkomst in de richting van de ontwikkeling tussen LISA en KvK: in 12 van de 14 secties geven beide registers dezelfde ontwikkeling aan. De verschillen met CBS zijn daarentegen groot: het LISA geeft een andere ontwikkelingsrichting aan in 6 van de 14 secties, het KvK zelfs in 8 gevallen. In 1999-2000 zijn de overeenkomsten tussen LISA en CBS groter: in 11 van de 14 secties is dezelfde ontwikkeling gemeten. De correspondentie tussen LISA en KvK is iets kleiner dan in het voorgaande jaar, terwijl het verschil tussen KvK en CBS onverminderd groot blijft. De belangrijkste overeenkomsten zijn die waarbij de sector in beide perioden groeit: bouwnijverheid, vervoer en communicatie, financiële instellingen, en zakelijke diensten. Over een omslag in de trend, van positief naar negatief of andersom, is bijna nooit overeenstemming tussen de registers. De enige uitzondering is de omkering in de trend in de horeca van groei naar krimp, die door LISA en CBS tegelijk gemeten wordt. In twee gevallen wordt echter een tegenovergestelde trend gemeten in verschillende registers, zoals bij nutsbedrijven en handel en reparatie. Hier geeft het LISA een omslag te zien van groei naar krimp, terwijl het CBS een omslag meet van krimp naar groei. Figuur 4.2 toont eveneens de omvang van de mutaties per sectie.

² Alleen van de KvK zijn op dit moment oprichtingen en opheffingen beschikbaar.

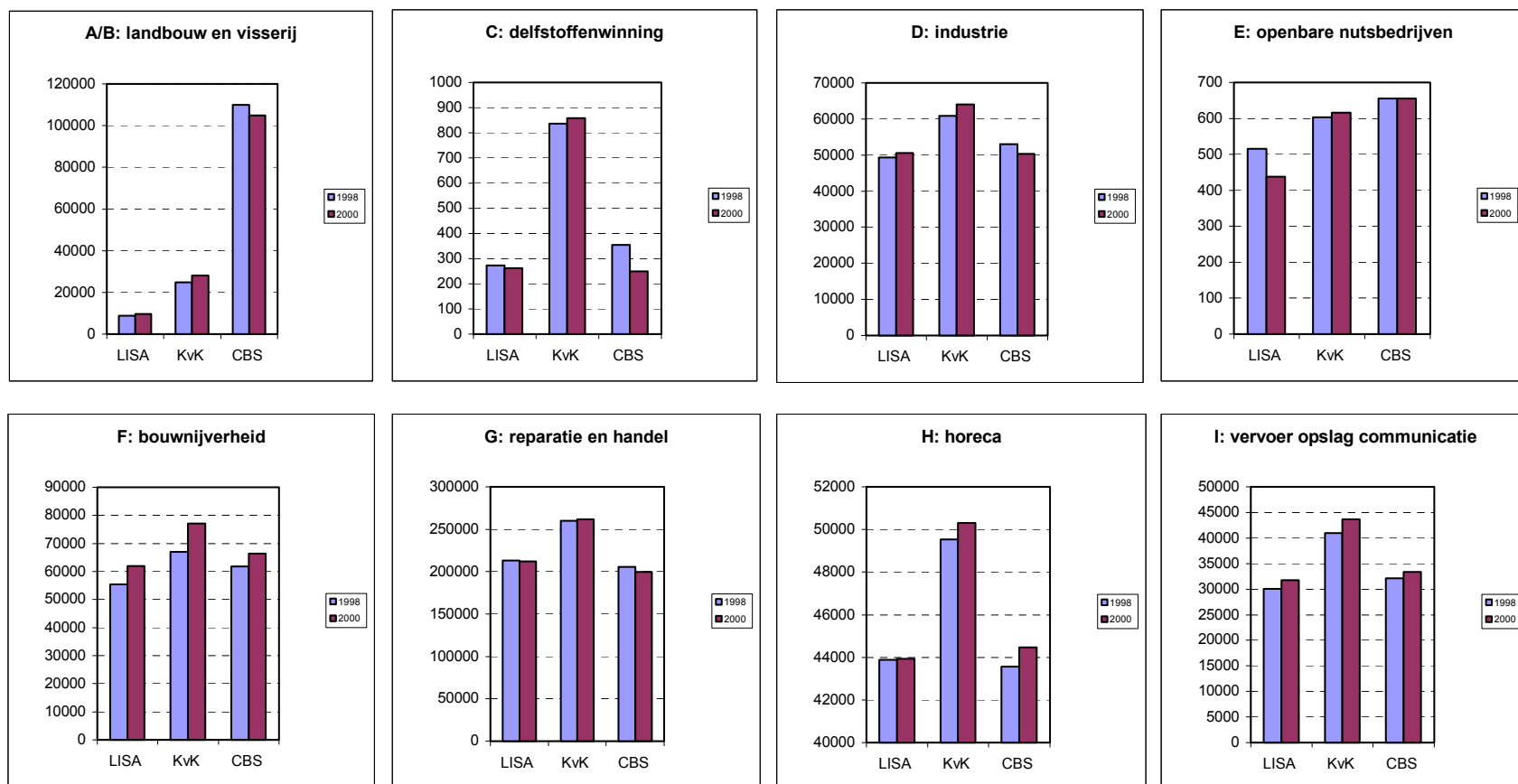
Ondanks dat de richting van de netto verandering hetzelfde is voor diverse sectoren, is in veel gevallen de omvang van de netto verandering zeer verschillend. Bovendien is het beeld over de twee jaren niet geheel consistent. Mutaties in sommige sectoren worden in een jaar wel redelijk consistent gemeten, maar in het andere jaar weer niet.

Uit tabel 4.2 kan geconcludeerd worden dat de richting van de ontwikkeling van de vestigingspopulatie inconsistent gemeten wordt in de drie registers, zelfs op het niveau van de secties. In 1998 lijken LISA en KvK nog het meest op elkaar, afgezien van de omvang van de mutaties, in 1999 is er meer overeenstemming tussen LISA en CBS. Er is nauwelijks overeenstemming tussen KvK en CBS in de richting van de populatie. Ook een verandering in de trend wordt niet consistent door meerdere bronnen gemeten.

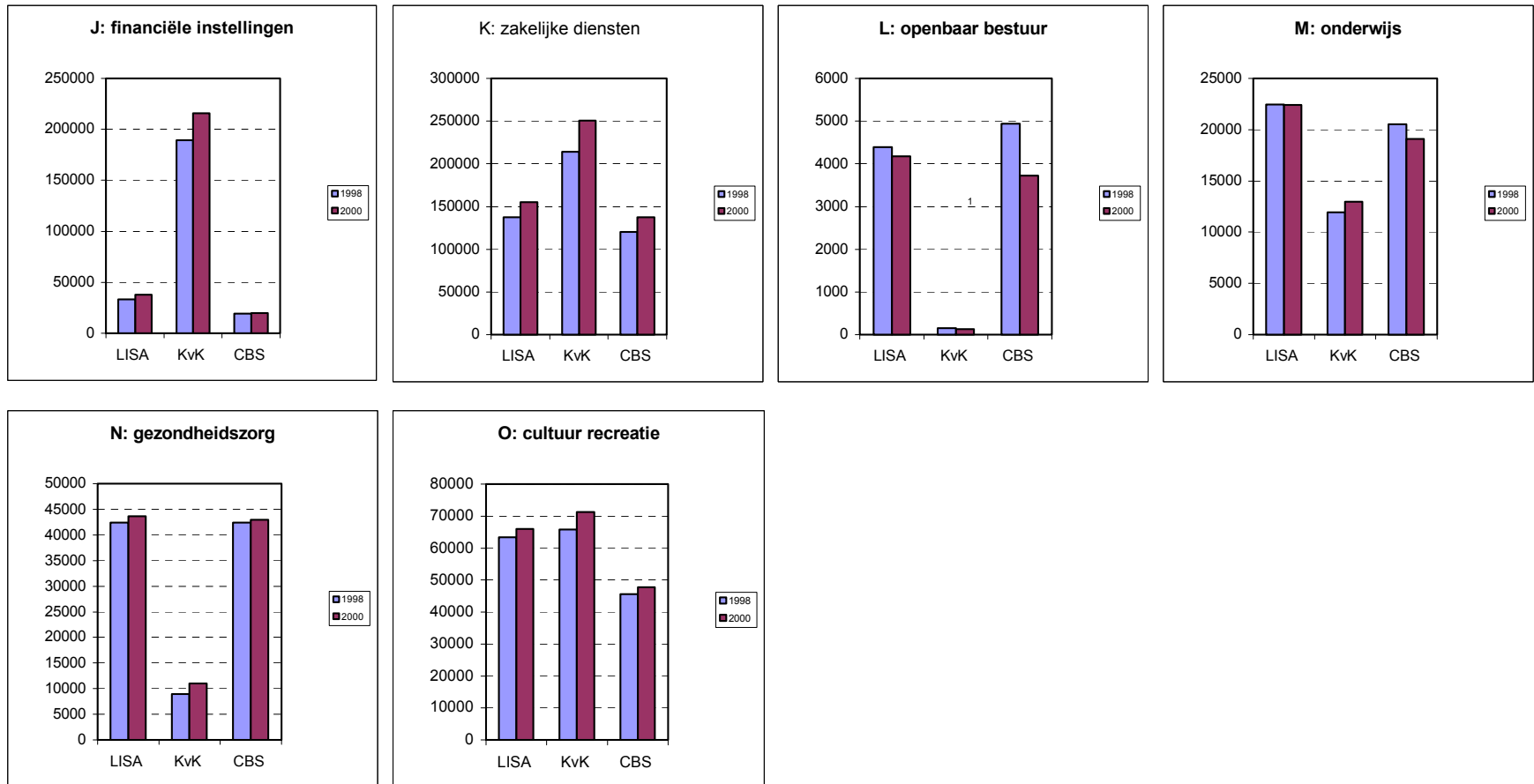
Tabel 4.2: Overeenkomsten en verschillen in de richting van de netto verandering in het aantal vestigingen volgens de drie registers in 1998/1999 en 1999/2000. ++ : beiden laten een toename zien; --:beiden laten een afname zien; +- of -+: verschillende ontwikkeling

sector	1998/1999			1999-2000		
	LISA/ KvK	LISA/CB S	KvK/CB S	LISA/Kv K	LISA/CB S	KvK/CB S
A/B landbouw	++	+-	+-	++	+-	+-
C delfstoffen	-+	--	+-	-+	--	+-
D industrie	++	+-	+-	-+	--	+-
E nutsbedrijven	-+	--	+-	--	-+	-+
F bouwnijverheid	++	++	++	++	++	++
G handel en reparatie	++	+-	+-	-+	-+	++
H horeca	++	++	++	-+	--	+-
I vervoer en communicatie	++	++	++	++	++	++
J financiële instellingen	++	++	++	++	++	++
K zakelijke diensten	++	++	++	++	++	++
L overheid	--	--	--	--	--	--
M onderwijs	++	+-	+-	-+	--	+-
N gezondheidszorg	++	+-	+-	++	++	++
O cultuur en recreatie	++	+-	+-	++	++	++
overeenkomsten	12	8	6	9	11	6
verschillen	2	6	8	5	3	8

Figuur 4.1: Vestigingen 1998 en 2000 volgens LISA, KvK (Handelsregister) en CBS Bedrijfsregister

Figuur 4.1: vervolg

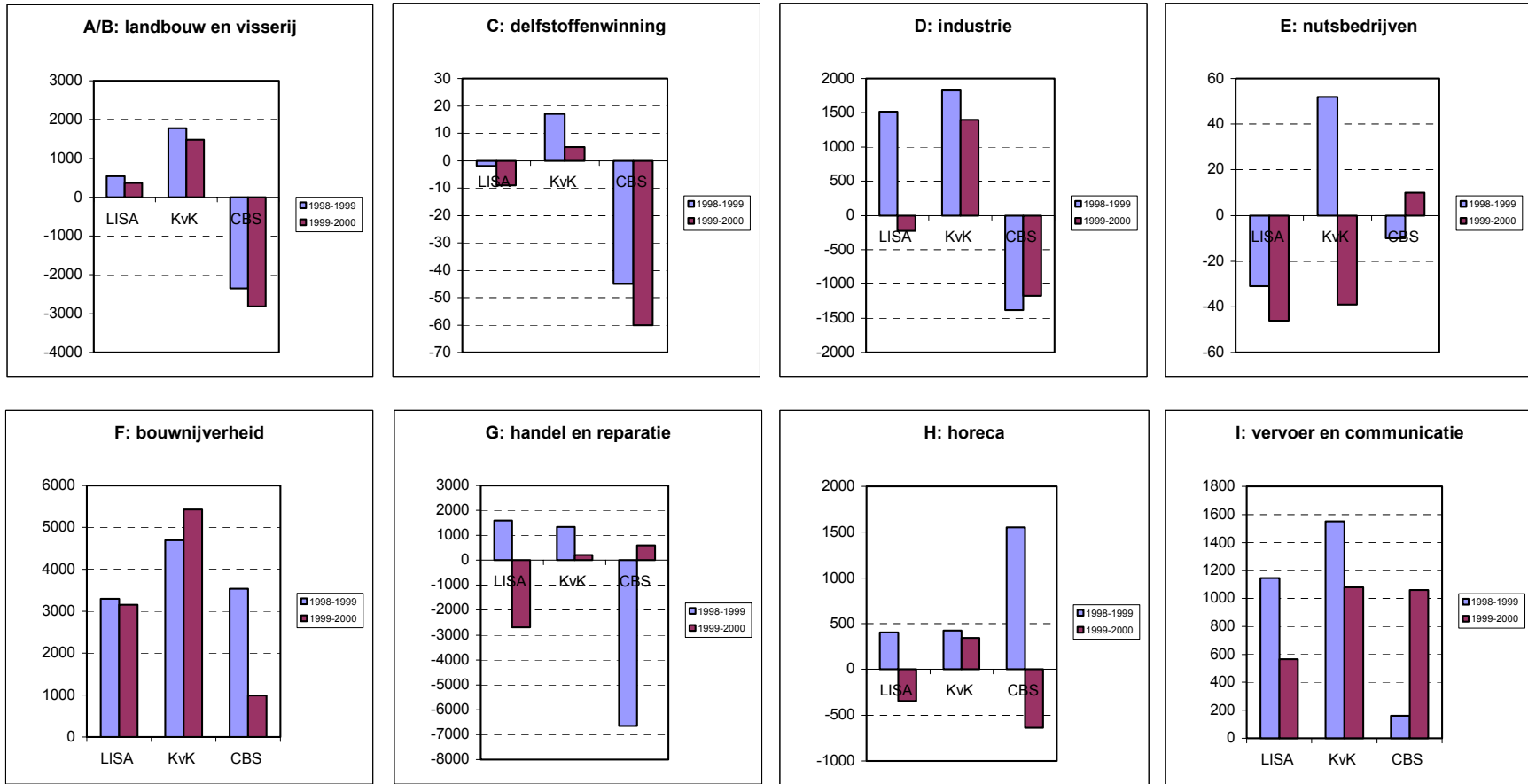

De mogelijke oorzaken van de verschillen in de standsgegevens spelen *a fortiori* ook bij de vergelijking van de mutaties in de stand. Veel bedrijven starten klein. Zij schrijven zich wel in bij de KvK waardoor ze wel geteld worden in KvK (en de laatste jaren in principe ook automatisch in het LISA), maar verlaten pas later of zelfs nooit de status van marginale activiteit, waardoor ze niet geteld worden door het CBS. Dit probleem speelt in alle sectoren. Een ander probleem is de registratie van opgeheven vestigingen. Opheffingen komen vaak pas aan het licht wanneer er in een aantal jaren geen activiteit of bericht meer is vernomen van een bedrijf. Een tweede probleem, dat hiermee wel samenhangt is dat opheffingen vaak pas worden geregistreerd na een controle van het bestand. Dit gebeurt in alle registers niet jaarlijks integraal, maar steekproefsgewijs. Het aantal opheffingen is dan niet betrouwbaar op jaarbasis. Een betere schatter in dit geval is dan een meerjarige gemiddelde. Op grond van de beperkte tijdreeks is het in deze rapportage niet mogelijk om hier goed naar te kijken.

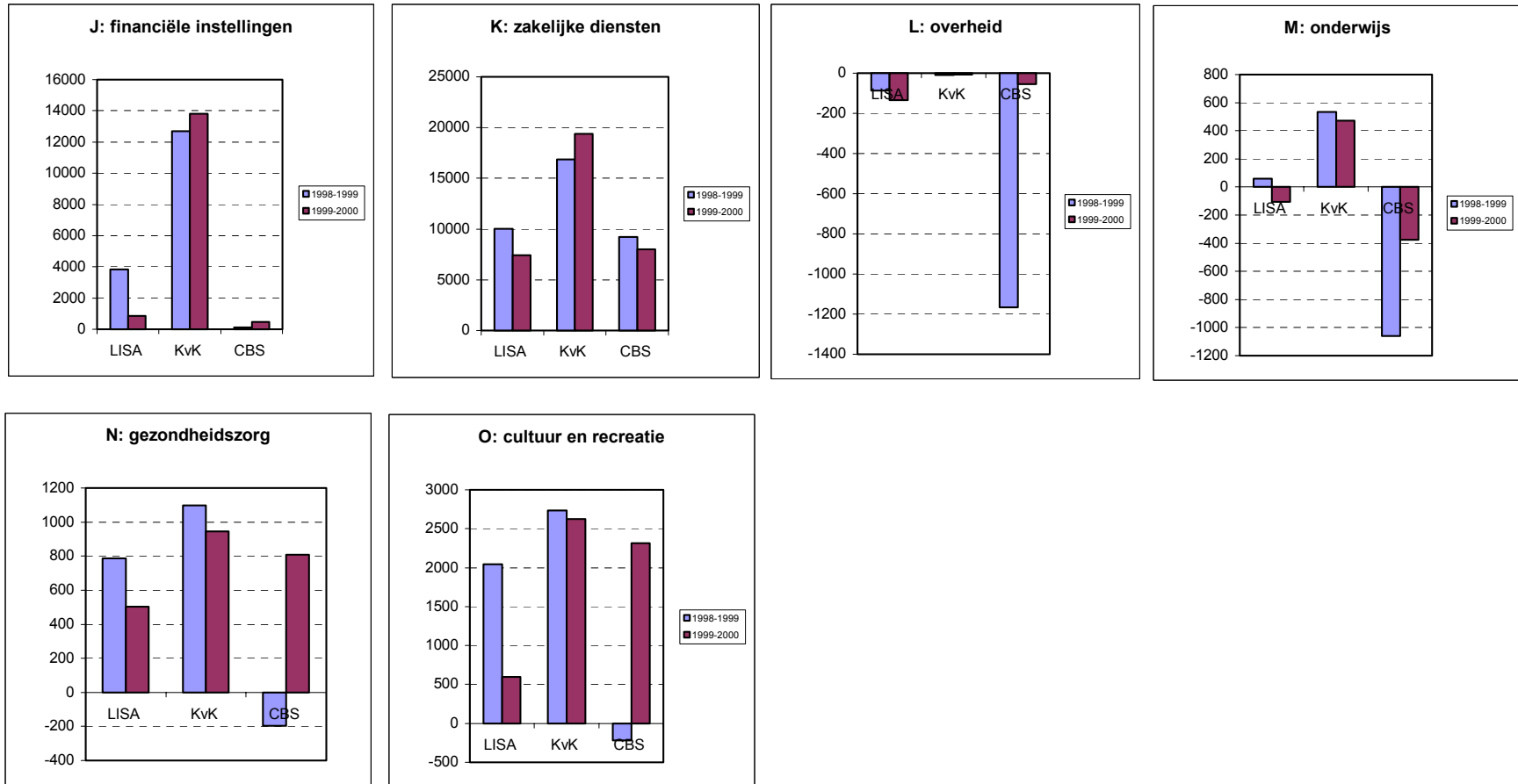
Tabel 4.2: Overeenkomsten en verschillen in de richting van de netto verandering in het aantal vestigingen volgens de drie registers in 1998/1999 en 1999/2000. ++ : beiden laten een toename zien; --:beiden laten een afname zien; +- of -+: verschillende ontwikkeling

sector	1998/1999			1999-2000		
	LISA/ KvK	LISA/CB S	KvK/CB S	LISA/Kv K	LISA/CB S	KvK/CB S
A/B landbouw	++	+-	+-	++	+-	+-
C delfstoffen	-+	--	+-	-+	--	+-
D industrie	++	+-	+-	-+	--	+-
E nutsbedrijven	-+	--	+-	--	-+	-+
F bouwnijverheid	++	++	++	++	++	++
G handel en reparatie	++	+-	+-	-+	-+	++
H horeca	++	++	++	-+	--	+-
I vervoer en communicatie	++	++	++	++	++	++
J financiële instellingen	++	++	++	++	++	++
K zakelijke diensten	++	++	++	++	++	++
L overheid	--	--	--	--	--	--
M onderwijs	++	+-	+-	-+	--	+-
N gezondheidszorg	++	+-	+-	++	++	++
O cultuur en recreatie	++	+-	+-	++	++	++
overeenkomsten	12	8	6	9	11	6
verschillen	2	6	8	5	3	8

Figuur 4.2: Saldo mutaties in vestigingen LISA KvK Handelsregister en CBS Bedrijfsregister 1998/1999 en 1999/2000

Figuur 4.2: vervolg

5. Een meer gedetailleerde vergelijking van de stand op afdelingsniveau

In deze paragraaf worden de verschillen tussen de registers vergeleken op SBI afdelingsniveau, voor de secties met meerdere afdelingen, dat wil zeggen dat de secties F, H, L, M en N hier niet voorkomen.

A/B Landbouw en visserij

De landbouwsector wordt slechts beperkt geregistreerd in LISA en KvK. Het CBS maakt gebruik van de landbouwtelling. De andere twee afdelingen laten minder grote onderlinge verschillen zien (tabel 5.1). KvK en CBS kennen verschillen kleiner dan 10 procent. LISA heeft ruim 200 vestigingen minder dan het CBS in de bosbouw, maar scoort vergelijkbaar met de beide andere registers in het aantal visserijvestigingen.

Tabel 5.1: Verschillen in aantallen vestigingen tussen registers in landbouw en visserij in 2000

SBI Sector	aantal vestigingen			index CBS=100		
	LISA	KvK	CBS	LISA	KvK	CBS
01 Landbouw, jacht	8602	26777	103440	8.3	25.9	100.0
02 Bosbouw	354	530	570	62.1	93.0	100.0
05 Visserij, kweken van vis	722	808	755	95.6	107.0	100.0

C Delfstoffenwinning

Hier zijn de verschillen tussen LISA en CBS niet erg groot in absolute zin (tabel 5.2) en behalve voor de wel zeer kleine afdeling turfwinning ook niet in relatieve zin. KvK heeft in alle afdelingen drie tot vier maal zo veel vestigingen als beide andere registers.

Tabel 5.2: Verschillen in aantallen vestigingen tussen registers in delfstoffenwinning in 2000

SBI Sector	aantal vestigingen			index CBS=100		
	LISA	KvK	CBS	LISA	KvK	CBS
10 Turfwinning	14	32	5	280.0	640.0	100.0
Aardolie- en						
11 aardgaswinning	100	483	125	80.0	386.4	100.0
Winning						
14 zand/grind/klei/zout	147	344	120	122.5	286.7	100.0

D Industrie

De vergelijking tussen de drie registers naar aantallen vestigingen in de verschillende industriële afdelingen is weergegeven in tabel 5.3. Eerder bleek al dat LISA en CBS ongeveer evenveel industriële vestigingen tellen (rond 50 duizend) en dat KvK daar ongeveer 10 duizend vestigingen boven zit. Die verhouding verschilt overigens wel per industriële afdeling. Meer dan 10 procent lager dan CBS is het aantal LISA vestigingen bij de afdelingen voedingsmiddelen (15), machines (29), kantoormachines en computers (30), en auto's (34). Meer dan 10 procent hoger scoren de LISA afdelingen tabaksverwerking (16), hout en kurk (20), uitgeverijen en drukkerijen (22), aardolie en chemische producten (23,24), metalen in primaire vorm (27), overige elektrische machines (31) en overige transportmiddelen (35). Het

totale verschil tussen de scores voor de afdelingen van LISA en CBS, of KvK en CBS kunnen we aangeven met behulp van de *gemiddelde absolute relatieve fout G*. Deze maat is het gemiddelde percentuele verschil, in absolute waarde, tussen twee registers:

$$G(LISA, CBS) = \frac{\sum_{i=1}^N |p_{LISA}(i) - p_{CBS}(i)|}{N}$$

waarbij $p_{LISA}(i)$ gelijk is aan het relatieve aantal LISA vestigingen in afdeling i ten opzichte van het referentieregister CBS=100. De p -waarden zijn in de tabel weergegeven in de kolommen 4-6. Evenzo voor KvK versus CBS, en LISA versus KvK. De gemiddelde fout in de industriële afdelingen tussen LISA en CBS is 12, tussen KvK en CBS is 41, en tussen LISA en KvK is 37. Met andere woorden: op afdelingsniveau in de industrie is er gemiddeld 12 procent verschil tussen de scores van LISA en CBS. De relatieve fout ten opzichte van KvK is ruim drie maal zo groot.

Tabel 5.3: Verschillen in aantallen vestigingen tussen registers in delfstoffenwinning in 2000

SBI Sector	aantal vestigingen			index CBS=100		
	LISA	KvK	CBS	LISA	KvK	CBS
15 Voedingsmiddelen en dranken	5128	7141	7205	71.2	99.1	100.0
16 Verwerking van tabak	34	57	30	113.3	190.0	100.0
17 Textiel	1393	1765	1510	92.3	116.9	100.0
18 Kleding en bontbereiding Leder(waren) excl.	1800	2421	1660	108.4	145.8	100.0
19 kleding	421	563	460	91.5	122.4	100.0
20 Hout, kurk, riet e.d.	2636	2517	1980	133.1	127.1	100.0
21 Papier en karton	422	596	435	97.0	137.0	100.0
22 Uitgeverijen en drukkerijen	8713	10610	7615	114.4	139.3	100.0
23 Aardolie/steenkoolverwerking	52	75	45	115.6	166.7	100.0
24 Chemische producten	1126	1537	955	117.9	160.9	100.0
25 Rubber- /kunststofproducten	1231	1726	1285	95.8	134.3	100.0
26 Glas/aardewerk/cement/kalk	2072	2663	1970	105.2	135.2	100.0
27 Metalen in primaire vorm	374	459	275	136.0	166.9	100.0
28 Metaalproducten	7516	8869	7055	106.5	125.7	100.0
29 Machines en apparaten	4143	5692	4630	89.5	122.9	100.0
30 Kantoorapparaten en computers	307	617	360	85.3	171.4	100.0
31 Overige elektrische machines	1024	1142	855	119.8	133.6	100.0
32 Audio/video/communicatieapp.	409	659	410	99.8	160.7	100.0
33 Medische/optische apparaten	2234	2928	2250	99.3	130.1	100.0

34	Auto's, opleggers Transportmiddelen excl.	656	892	740	88.6	120.5	100.0
35	auto Meubels en overige	1866	2467	1630	114.5	151.3	100.0
36	goederen Vorbereiding tot	6850	8308	6815	100.5	121.9	100.0
37	recycling	239	373	235	101.7	158.7	100.0

E Nutsbedrijven

Hieronder vallen twee afdelingen. Afwijkingen zijn in absolute zin niet erg groot (tabel 5.4), maar relatief gezien toch wel belangrijk. LISA heeft in beide afdelingen een beduidende onderschatting van het aantal vestigingen.

Tabel 5.4: Verschillen in aantallen vestigingen tussen registers in nutsbedrijven in 2000

SB Sector	aantal vestigingen			index CBS=100			
	LISA	KvK	CBS	LISA	KvK	CBS	
I							
40	Nutsbedrijven excl. water	285	425	380	75.0	111.8	100.0
41	Waterwinning en - distributie	153	191	275	55.6	69.5	100.0

G Reparatie en handel

Hoewel hier slechts drie afdelingen onder vallen, gaat het om grote aantallen vestigingen, met name in de groot- en detailhandel, zoals te zien in tabel 5.5. Rekening houdend met de omvang van deze afdelingen, is het verschil tussen LISA en CBS niet erg groot. LISA schat zowel groot- als detailhandel iets hoger in dan het CBS (resp. 12 en 5 procent). De KvK heeft een zeer veel hogere schatting (68 procent hoger dan CBS) van het aantal vestigingen in de groothandel.

Tabel 5.5: Verschillen in aantallen vestigingen tussen registers in reparatie en handel in 2000

SB Sector	aantal vestigingen			index CBS=100			
	LISA	KvK	CBS	LISA	KvK	CBS	
I							
50	Autoreparatie en -handel	25767	31161	27065	95.2	115.1	100.0
51	Groothandel	67520	100717	59920	112.7	168.1	100.0
52	Detailhandel en reparatie	118685	129785	112515	105.5	115.3	100.0

I Vervoer en communicatie

De overeenkomst tussen LISA en CBS in deze afdelingen is opvallend (tabel 5.6), met uitzondering van de -kleine- afdeling vervoer door de lucht, waar het LISA een relatief sterke overschatting geeft. Opvallend is dat de KvK hier een nog veel groter aantal meet dan het LISA. De KvK overschat overigens alle afdelingen ten opzichte van zowel CBS als LISA.

Tabel 5.6: Verschillen in aantallen vestigingen tussen registers in transport en communicatie in 2000

SB Sector	aantal vestigingen			index CBS=100			
	LISA	KvK	CBS	LISA	KvK	CBS	
I							
60	Vervoer over land	13795	17598	15245	90.5	115.4	100.0
61	Vervoer over water	3977	6404	4485	88.7	142.8	100.0
62	Vervoer door de lucht	259	396	185	140.0	214.1	100.0
63	Diensten voor het vervoer	8725	13140	8400	103.9	156.4	100.0
64	Post en telecommunicatie	5017	6087	5020	99.9	121.3	100.0

J Financiële instellingen

Met uitzondering van de landbouw, maar daarvan is de oorzaak bekend, zijn de verschillen tussen de registers in deze sectie het grootst, zowel absoluut als relatief (tabel 5.7). Dat komt met name door de afdeling 65, financiële instellingen. Hieronder vallen vele eenheden die volkomen verschillend behandeld worden door de drie registers, zoals adviesdiensten, zelfstandigen etc. Het is moeilijk aan te geven welk getal hier nu een groter waarheidsgehalte heeft. De oorzaak van deze grote verschillen ligt in een aantal zaken: verschil in opname (CBS meet geen vrije beroepen), meetfouten (veel zelfstandigen zullen niet adequaat worden gemeten), en andere definitieverschillen (bijvoorbeeld samenhangend met het aantal uren dat gewerkt wordt). Het is daarom niet goed mogelijk aan te geven of een bron nu te veel of een andere te weinig heeft. Een vergelijking op gedetailleerder niveau van 4 of 5 digits kan hier wellicht (gedeeltelijk) uitsluitsel over geven.

Tabel 5.7: Verschillen in aantallen vestigingen tussen registers in financiële instellingen in 2000

SB Sector	aantal vestigingen			index CBS=100			
	LISA	KvK	CBS	LISA	KvK	CBS	
I							
65	Financiële instellingen	23134	187872	4020	575.5	4673.4	100.0
66	Verzekeringen en pensioenen	947	2822	950	99.7	297.1	100.0
67	Overige financ. instellingen	13883	25321	15030	92.4	168.5	100.0

K Verhuur en zakelijke diensten

Ook hier zijn de verschillen tussen KvK en de overige twee registers zeer groot, vanwege de al eerder genoemde redenen (tabel 5.8). Er zijn grote verschillen in verhoudingen tussen de registers over de afdelingen, variërend van 64 procent voor onroerend goed (70) tot 130 procent voor overige verhuurbedrijven. In veruit de belangrijkste groep, de overige zakelijke diensten heeft het LISA 20 procent meer vestigingen gemeten dan het CBS.

Tabel 5.8: Verschillen in aantallen vestigingen tussen registers in verhuur en zakelijke diensten in 2000

SB Sector I	aantal vestigingen			index CBS=100		
	LISA	KvK	CBS	LISA	KvK	CBS
70 Verhuur en handel O.G.	13035	41126	20330	64.1	202.3	100.0
71 Verhuurbedrijven excl. O.G.	6803	9738	5225	130.2	186.4	100.0
72 Software en automatisering	18459	26143	14385	128.3	181.7	100.0
73 Speur- en ontwikkelingswerk	1437	1851	1770	81.2	104.6	100.0
74 Overige zakelijke diensten	115218	171731	95655	120.5	179.5	100.0

O Cultuur, recreatie en overige dienstverlening

Ook hier grote verschillen tussen de registers, en ook tussen de afdelingen. CBS registreert 30 tot 35 procent minder vestigingen dan KvK en LISA (tabel 5.9). De verschillen zijn het grootst bij cultuur, sport en recreatie, en overige dienstverlening. Twee belangrijke oorzaken liggen ook hier voor de hand: het niet meten van marginale activiteiten door CBS, en de registratie van vrije beroepen.

Tabel 5.9: Verschillen in aantallen vestigingen tussen registers in cultuur, recreatie en overige dienstverlening in 2000

SB Sector I	aantal vestigingen			index CBS=100		
	LISA	KvK	CBS	LISA	KvK	CBS
90 Milieudienstverlening	1100	1203	1350	81.5	89.1	100.0
91 Belangenorganisaties	5237	2230	4500	116.4	49.6	100.0
92 Cultuur, sport en recreatie	29154	30776	15845	184.0	194.2	100.0
93 Overige dienstverlening	30503	37007	25985	117.4	142.4	100.0

6. Een vergelijking van aantallen banen naar bedrijfstak

Het LISA is primair bedoeld om banen van werkzame personen te registreren. Een vergelijking van het aantal banen tussen de registers ligt derhalve voor de hand. Het KvK Handelsregister publiceert echter standaard geen cijfers over het aantal banen, en de beschikbare gegevens over werkgelegenheid zijn in het algemeen niet erg betrouwbaar. Derhalve vergelijken we hier de CBS cijfers met het LISA. De gebruikte LISA cijfers hebben betrekking op het totaal aantal banen, opgeteld over mannen en vrouwen en vol- en deeltijd. Het CBS geeft cijfers over zowel het aantal banen van werkzame personen, van werknemers, alsmede van het daarbij behorende arbeidsvolume (waarbij gecorrigeerd is voor deeltijdwerk). Het maakt nogal wat verschil welk cijfer men gebruikt. Voor het jaar 2000 gelden de volgende cijfers (in duizendtallen):

Tabel 6.1: Verschillende maten voor werkgelegenheid in 2000

Categorie	Aantal / 1000
Aantal werkzame personen volgens CBS	8582
Aantal werknemers volgens CBS	7284
Arbeidsvolume werkzame personen volgens CBS	6426
Arbeidsvolume werknemers volgens CBS	5666
Aantal banen volgens LISA	6829

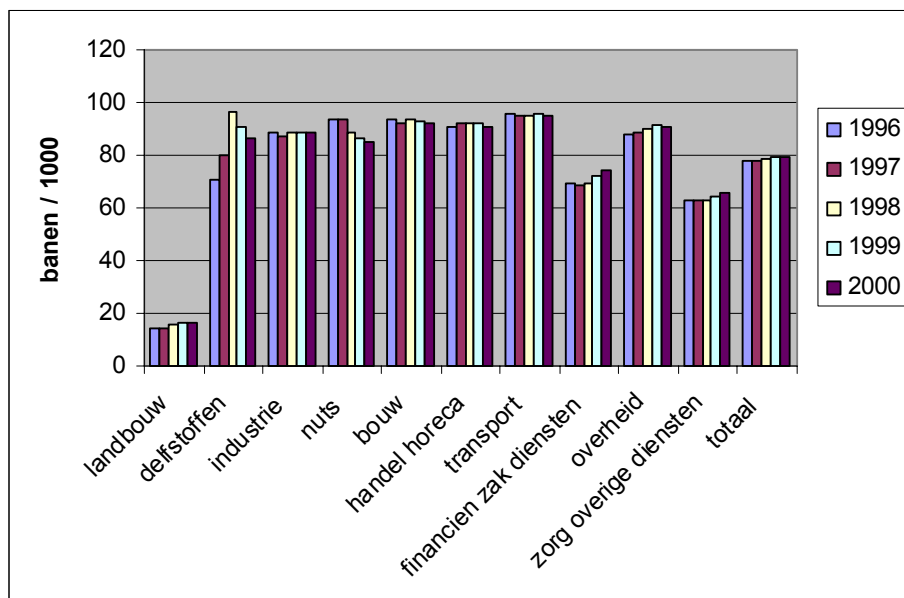
De CBS cijfers hebben betrekking op het gemiddelde voor het jaar 2000, het LISA cijfer heeft betrekking op de peildatum 1 april of 1 mei. Het LISA cijfer kan geïnterpreteerd worden als het aantal banen van werkzame personen, waarbij niet gecorrigeerd wordt voor arbeidsdeelname. Dat betekent dat het LISA totaal aantal banen 80 procent van het CBS totaal bedraagt.

Een belangrijk verschil tussen LISA en CBS is de classificatie van uitzendkrachten. In het LISA worden uitzendkrachten geteld bij de inlenende organisatie. De economische code is dus afhankelijk van de hoofdactiviteit van deze vestiging. Het CBS registreert uitzendkrachten echter bij de *uitlenende* organisatie, die per definitie onder de zakelijke dienstverlening valt. Het gaat in totaal om 225 duizend werknemers die hierdoor verschillend geclassificeerd kunnen worden.

In het vervolg van deze paragraaf maken we een vergelijking op bedrijfstakniveau voor de jaren 1996-2000. In deze vergelijking laten we de bedrijfstak landbouw, bosbouw en visserij weg vanwege de eerder genoemde onvergelykbaarheid van LISA en CBS op dit punt. De vergelijking tussen CBS en LISA is alleen mogelijk op nationaal niveau, omdat het CBS in Statline geen gegevens publiceert over het aantal werkzame personen op regionaal niveau.

Figuur 6.1 toont de verhouding tussen LISA en CBS naar aantallen werkzame personen per bedrijfstak. In de figuur is het aantal werkzame personen volgens het LISA afgebeeld als percentage van het aantal werkzame personen volgens het CBS. Het aantal werkzame personen volgens het LISA is 80 à 82 procent van het door het CBS gerapporteerde aantal. Het percentage is beduidend lager in de (financiële/zakelijke/ zorg/overige) dienstverlening, en hoger in de andere bedrijfstakken. In geen enkele bedrijfstak in geen enkel jaar rapporteert het LISA een hoger aantal werkzame personen dan het CBS. Hoewel er wat verschillen zijn tussen de jaren, is het beeld min of meer stabiel tussen 1996 en 2000.

Figuur 6.1: Het aantal werkzame personen in het LISA als percentage van het aantal bij CBS, naar bedrijfstak voor de jaren 1996-2000

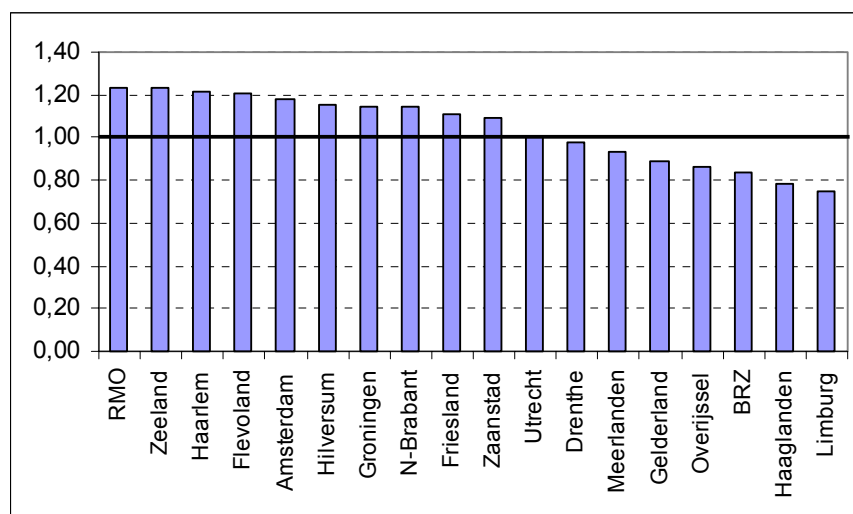
Uitzonderingen zijn delfstoffen, met een percentage dat varieert tussen 71 en 91 procent, de nutsbedrijven, met een afname van 94 naar 85 procent, en financiële en zakelijke diensten, waar een lichte stijging van 69 naar 74 procent te zien is.

Het gaat bij de dienstensectoren om grote aantallen werkzame personen. Volgens het CBS werkten in 2000 1,7 miljoen mensen in de financiële en zakelijke diensten; het LISA telde er bijna 1,3 miljoen. In de zorg en overige dienstverlening is het verschil nog groter: 1,8 miljoen versus 1,2 miljoen voor respectievelijk CBS en LISA. Bij elkaar dus een totaal verschil in de dienstensectoren van meer dan 1 miljoen banen. Het verschil in de industrie is ‘slechts’ 124 duizend; in de (grote) bedrijfstak handel en horeca is het 166 duizend.

7. Een regionale vergelijking van het aantal vestigingen op LISA regio niveau

Hoewel de registerhouders van LISA streven naar een uniforme wijze van opname van de gegevens, is elke registerhouder zelf verantwoordelijk voor de opname van de gegevens. Het is daarom niet onwaarschijnlijk dat er verschillen bestaan in de registratie tussen LISA registers. In deze paragraaf gaan we in op de relatieve verschillen in de verhouding tussen CBS en LISA gegevens over aantallen vestigingen, over de registerhouders. Er zijn 18 LISA registerhouders, elk met een eigen regio.

Welke LISA regio's scoren relatief hoog en welke scoren relatief laag? Deze vraag is beantwoord voor een aantal bedrijfstakken afzonderlijk. We behandelen de bedrijfstakken delfstoffen/industrie wat uitgebreider. Figuur 7.1 geeft inzicht in de spreiding van de relatieve verschillen tussen LISA en CBS aantallen vestigingen over de 18 regio's. Hierbij is gecorrigeerd voor het landelijke verschil in tellingen tussen het LISA en het CBS. Een waarde groter dan 1 in deze figuur betekent derhalve dat de desbetreffende regio een hoger verhoudingscijfer LISA/CBS heeft dan het landelijke verhoudingscijfer. Een waarde kleiner dan 1 geeft aan dat de desbetreffende regio een lager verhoudingscijfer LISA/CBS heeft dan het landelijke cijfer. De landelijke verhoudingscijfers zijn behandeld in hoofdstuk 3.

Figuur 7.1: Relatieve onder-(< 1) en over-(>1) representatie van LISA ten opzichte van het CBS voor delfstoffen en industrie voor 18 LISA regio's

Relatief hoge aantallen industriële bedrijven zijn te vinden in: RMO, Zeeland, Haarlem, Flevoland, Amsterdam, Hilversum, Groningen, Noord-Brabant. (>1,10). Relatief lage aantallen vinden we in Limburg, Haaglanden, BRZ, Overijssel en Gelderland (<0,90). Ondanks deze verschillen is de totale spreiding relatief gering: de verschillen tussen de regio's liggen tussen de 0.85 en de 1.25 in. Extreme afwijkingen van de landelijke verhoudingscijfers doen zich bij deze bedrijfstak dus niet voor. Dat kan niet van alle andere bedrijfstakken gezegd worden. Figuur 8.1 geeft dezelfde verhoudingscijfers voor groothandel en detailhandel, zakelijke dienstverlening, bouwnijverheid, financiële diensten en totaal bedrijvigheid (excl. landbouw). De spreiding is relatief groot. Dit kan worden uitgedrukt in termen van de variatiecoëfficiënt (de standaarddeviatie als percentage van het gemiddelde). Tabel 7.1 geeft inzicht in de verschillen in tussen de bedrijfstakken in de mate van spreiding

over de regio's. Hoe dichter het getal bij 0, hoe groter de uniformiteit tussen de regio's. Hoe groter de coëfficiënt, hoe meer diversiteit tussen de regio's in de verhouding tussen het LISA en het CBS cijfer. De grootste uniformiteit is te vinden bij horeca en detailhandel. De grootste diversiteit in de opnameverschillen tussen CBS en LISA is te vinden bij de financiële diensten. In het algemeen geldt ook dat hoe meer LISA en CBS gelijk zijn aan elkaar, hoe uniformer de verhouding over de regio's.

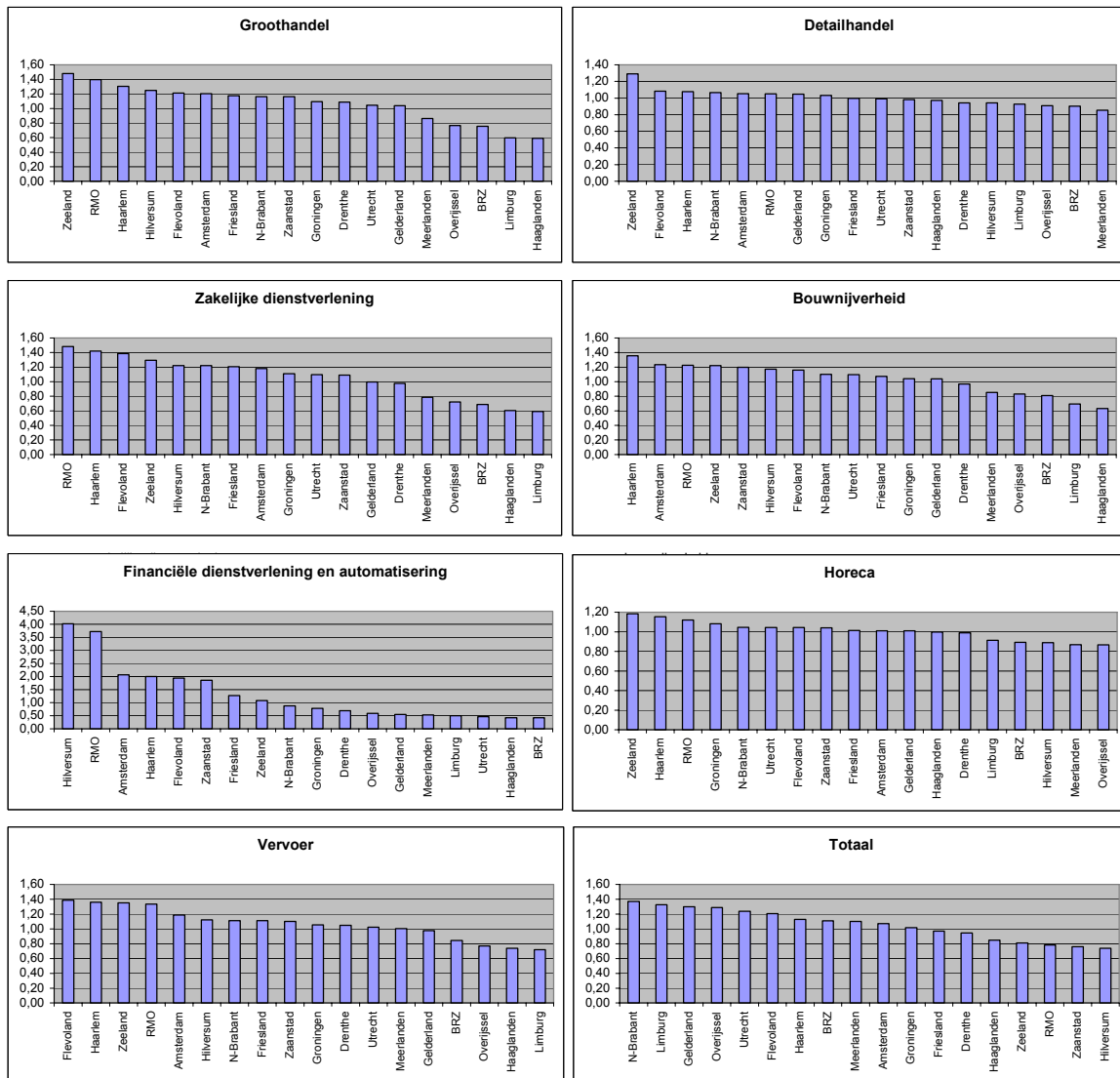
Uit tabel 7.1 blijkt dat de afwijking van LISA ten opzichte van het CBS het minst varieert voor horeca en detailhandel, en het meest varieert voor financiële en zakelijke dienstverlening. Dit is ook niet verwonderlijk: horeca en detailhandel zijn fysiek duidelijk herkenbare eenheden. Dienstverlenende bedrijven zijn daarentegen veel moeilijker traceerbaar. De zeer hoge waarde voor de financiële dienstverlening wordt veroorzaakt door enige uitschieters. Met name LISA regio's Hilversum en RMO laten grote verschillen zien. In de appendices is een volledig overzicht gegeven van de verhoudingscijfers. In appendix 1 is de verhouding tussen LISA telling en CBS telling weergegeven per regio en sector. In appendix 2 is de verhouding LISA / CBS gestandaardiseerd op het landelijke gemiddelde per sector. Beide verhoudingen zijn van belang. Zo blijkt dat de verhouding tussen de tellingen op landelijk niveau vaak "extremer" is dan voor individuele regio's. Vooral in de financiële dienstverlening zitten zeer grote verhoudingsgetallen, bijvoorbeeld in RMO en Hilversum. In enkele andere regio's zoals Meerlanden of Gelderland, is de verhouding bijna gelijk aan 1.

Tabel 7.1: Spreiding van de verhouding LISA/CBS over LISA regio's per economische activiteit. Lage waarden duiden op een uniform patroon, hoge waarden duiden op grote regionale variatie

<i>Sector</i>	<i>spreidingsmaat</i>
Horeca	0.09
Detailhandel	0.10
Reparaties	0.12
Overheid en Onderwijs	0.15
Delfstoffen en industrie	0.16
Bouwnijverheid	0.19
Vervoer	0.20
Gezondheid	0.20
Totaal	0.23
Groothandel	0.24
Cultuur	0.25
Zakelijke diensten	0.26
Financiële diensten	0.83

8. Een vergelijking van aantallen vestigingen op gemeentelijk niveau

Geografische verschillen hoeven niet beperkt te zijn tot LISA regio's. Binnen een LISA regio kunnen zich ook verschillen voordoen. Het kleinste geografische schaalniveau dat we tot onze beschikking hebben is het gemeentelijk niveau. Figuur 8.2 geeft de spreiding van de relatieve verhouding LISA/CBS ten opzichte van de landelijke verhouding. Hier betekent een waarde groter dan 1 analoog aan het gebruik bij de LISA regio's, dat de gemeente relatief meer LISA vestigingen telt ten opzichte van het CBS dan het landelijke verhoudingscijfer. Een waarde kleiner dan 1 betekent het omgekeerde.

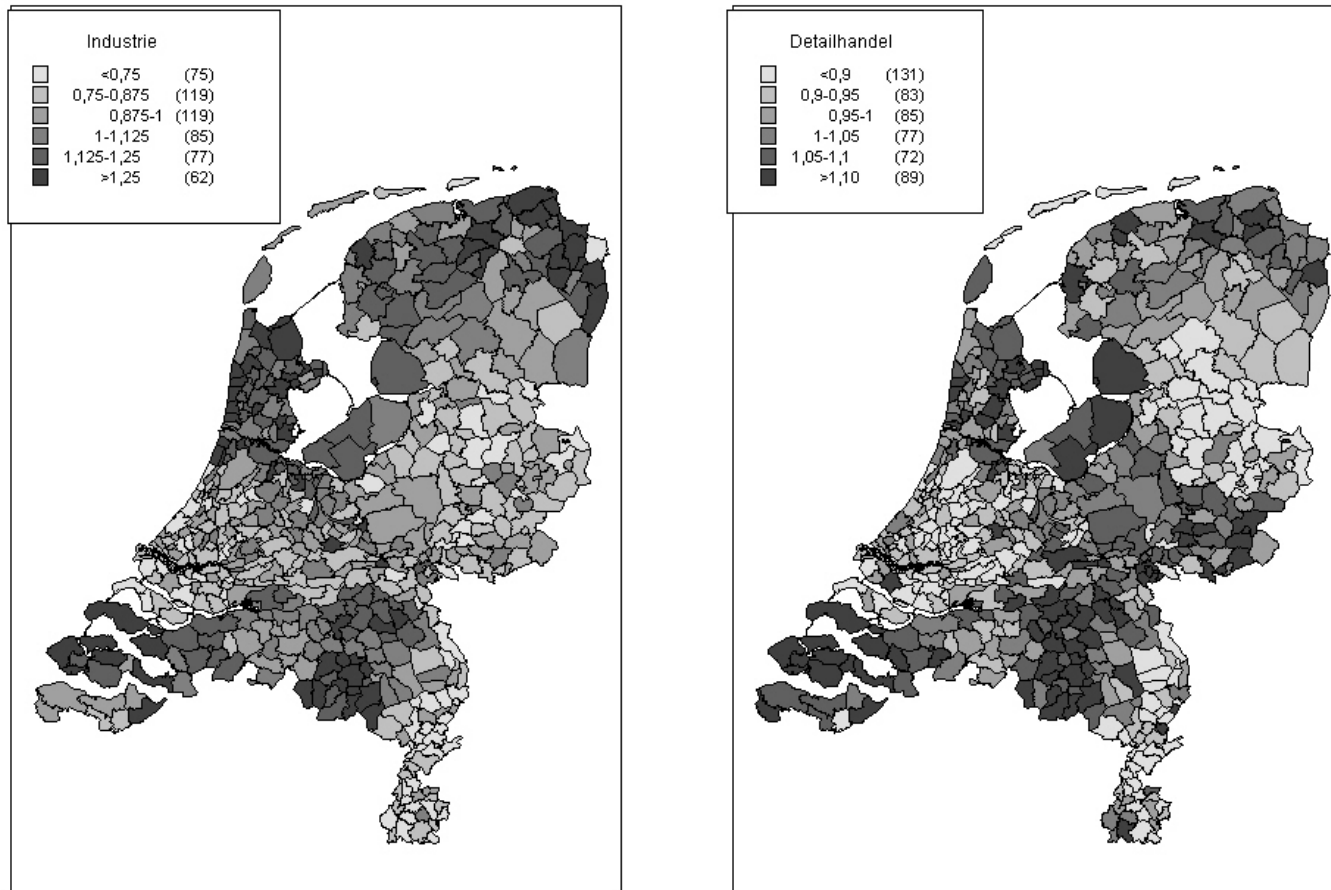
Figuur 8.1: Relatieve onder (< 1,00) en over (>1,00) representatie van LISA ten opzichte van het CBS voor verschillende bedrijfstakken over 18 LISA regio's

Uit deze kaarten blijkt een duidelijke geografische clustering van de verschillen. Het sterkst is dit te zien bij de zakelijke diensten, het minst bij de horeca. De LISA registers in Groningen,

Friesland, Noord-Holland, Flevoland, Noord-Brabant en Zeeland tellen relatief veel vestigingen ten opzichte van het CBS. In Zuid-Holland, Overijssel, delen van Gelderland en in Limburg hebben de LISA registers daarentegen relatief lage aantallen vestigingen ten opzichte van het CBS. De invloed van de LISA regio's op het gemeentelijke patroon is dus duidelijk zichtbaar.

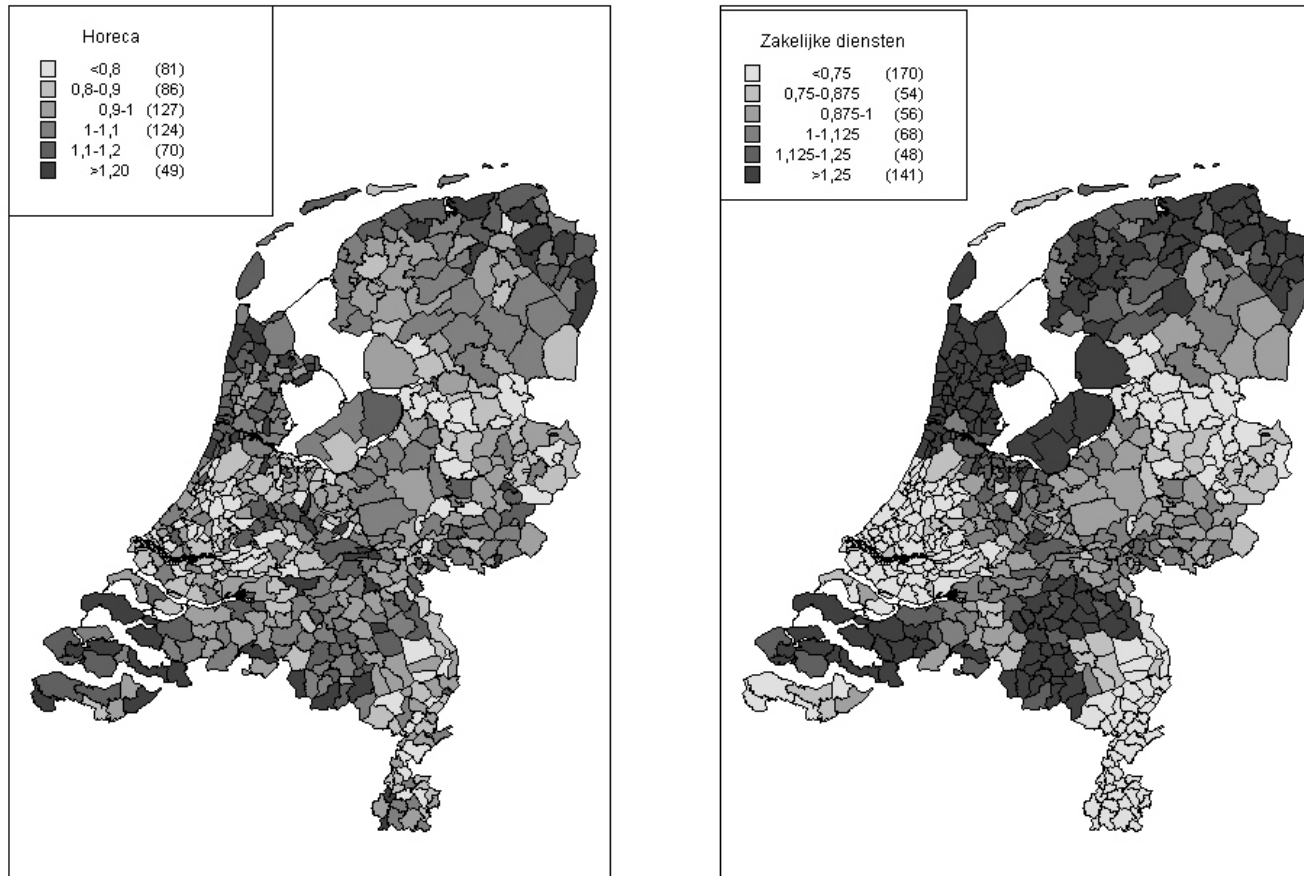
Figuur 8.2 is weergegeven op de volgende pagina's.

Relatieve verhouding tussen LISA en CBS tellingen van bedrijfsvestigingen in 2000

Figuur 8.2: Gemeentelijke spreiding van verhouding LISA/CBS in 2000

Relatieve verhouding tussen LISA en CBS tellingen van bedrijfsvestigingen in 2000

Figuur 8.2 (vervolg): Gemeentelijke spreiding van verhouding LISA/CBS in 2000

Appendix 1 Verhouding tussen LISA en CBS tellingen van aantallen vestigingen, naar LISA registerhouder en economische activiteit

Economische activiteit	N-Brabant	Utrecht	Limburg	Gelderland	Flevoland	Overijssel	Amsterdam	BRZ	Meerlanden	Haarlem
Tot	1,22	1,12	0,81	1,06	1,42	0,89	1,33	0,86	0,93	1,45
Dsind	1,14	1,01	0,75	0,89	1,21	0,86	1,18	0,84	0,93	1,21
Nijv	1,03	1,03	0,65	0,97	1,08	0,78	1,15	0,76	0,80	1,27
Repar	1,06	0,92	0,75	0,99	1,09	0,83	1,00	0,84	1,03	1,06
Ghandel	1,31	1,18	0,67	1,17	1,36	0,86	1,36	0,85	0,97	1,47
Dhandel	1,12	1,05	0,98	1,10	1,14	0,96	1,11	0,95	0,90	1,14
Horeca	1,04	1,03	0,90	1,00	1,03	0,86	1,00	0,88	0,86	1,14
Vervoer	1,06	0,98	0,68	0,93	1,32	0,74	1,13	0,81	0,96	1,30
Finan	1,65	0,88	0,95	1,03	3,68	1,11	3,92	0,80	1,01	3,80
Zakelijk D	1,38	1,24	0,66	1,13	1,56	0,81	1,33	0,77	0,89	1,60
Overheid Onderwijs	1,40	1,10	1,01	1,12	1,40	1,22	1,05	0,98	1,00	1,44
Gezondheid	1,09	1,03	0,85	0,99	1,67	0,89	0,91	0,94	0,86	1,29
Cultuur	1,49	1,43	0,94	1,24	1,89	1,04	1,92	1,05	1,16	2,18

Economische activiteit	Groningen	Drenthe	Haaglanden	Friesland	Zeeland	RMO	Zaanstad	Hilversum	Nederland
Tot	1,18	1,04	0,83	1,21	1,36	1,50	1,24	1,41	1,10
Dsind	1,15	0,98	0,78	1,11	1,24	1,24	1,09	1,15	1,00
Nijv	0,97	0,91	0,59	1,00	1,14	1,14	1,12	1,10	0,93
Repar	1,03	0,96	0,84	1,00	1,23	1,03	1,00	1,01	0,95
Ghandel	1,23	1,22	0,67	1,33	1,67	1,57	1,31	1,41	1,13
Dhandel	1,09	0,99	1,02	1,05	1,36	1,11	1,03	0,99	1,05
Horeca	1,07	0,98	0,99	1,00	1,17	1,11	1,03	0,88	0,99
Vervoer	1,01	1,00	0,71	1,06	1,29	1,27	1,05	1,07	0,95
Finan	1,49	1,32	0,81	2,41	2,04	7,07	3,52	7,62	1,90
Zakelijk D	1,25	1,10	0,68	1,36	1,46	1,67	1,23	1,38	1,13
Overheid Onderwijs	1,30	1,34	0,95	1,50	1,46	1,27	1,38	1,13	1,17
Gezondheid	1,12	0,82	1,02	1,06	1,15	1,29	1,20	0,90	1,02
Cultuur	1,64	1,17	1,09	1,68	1,57	1,78	1,56	1,92	1,38

Appendix 2 Relatieve verhouding tussen LISA en CBS tellingen van aantallen vestigingen, naar LISA registerhouder en economische activiteit

Economische activiteit	N-Brabant	Utrecht	Limburg	Gelderland	Flevoland	Overijssel	Amsterdam	BRZ	Meerlanden	Haarlem
Totaal vestigingen	1,11	1,02	0,74	0,97	1,30	0,81	1,21	0,78	0,85	1,33
Delfstoffen en industrie	1,14	1,01	0,75	0,89	1,21	0,86	1,18	0,84	0,93	1,21
Nijverheid	1,10	1,10	0,69	1,04	1,16	0,83	1,23	0,81	0,85	1,35
Reparaties	1,11	0,96	0,78	1,04	1,15	0,87	1,05	0,88	1,08	1,11
Groothandel	1,16	1,04	0,59	1,04	1,21	0,77	1,21	0,75	0,86	1,30
Detailhandel	1,06	0,99	0,93	1,05	1,08	0,91	1,05	0,90	0,85	1,08
Horeca	1,05	1,04	0,91	1,01	1,04	0,87	1,01	0,89	0,87	1,16
Vervoer	1,11	1,03	0,72	0,98	1,39	0,77	1,19	0,84	1,00	1,36
Financiële diensten	0,87	0,46	0,50	0,54	1,94	0,59	2,06	0,42	0,53	2,00
Zakelijk Diensten	1,22	1,10	0,59	1,00	1,39	0,72	1,18	0,69	0,79	1,42
Overheid Onderwijs	1,20	0,94	0,86	0,96	1,20	1,04	0,90	0,84	0,86	1,23
Gezondheid	1,07	1,01	0,84	0,97	1,64	0,88	0,89	0,93	0,84	1,27
Cultuur	1,08	1,03	0,68	0,90	1,36	0,75	1,39	0,76	0,84	1,57

Economische activiteit	Groningen	Drenthe	Haaglanden	Friesland	Zeeland	RMO	Zaanstad	Hilversum	Nederland
Totaal vestigingen	1,07	0,95	0,76	1,10	1,24	1,37	1,13	1,29	1,00
Delfstoffen en industrie	1,14	0,98	0,78	1,11	1,24	1,24	1,09	1,15	1,00
Nijverheid	1,04	0,97	0,63	1,07	1,22	1,22	1,20	1,17	1,00
Reparaties	1,08	1,01	0,88	1,05	1,29	1,08	1,05	1,06	1,00
Groothandel	1,09	1,09	0,59	1,18	1,48	1,40	1,16	1,25	1,00
Detailhandel	1,03	0,94	0,97	1,00	1,29	1,05	0,98	0,94	1,00
Horeca	1,08	0,99	1,00	1,01	1,18	1,12	1,04	0,89	1,00
Vervoer	1,05	1,05	0,74	1,11	1,35	1,34	1,10	1,12	1,00
Financiële diensten	0,78	0,69	0,43	1,27	1,08	3,72	1,85	4,02	1,00
Zakelijk Diensten	1,11	0,97	0,61	1,21	1,29	1,48	1,09	1,22	1,00
Overheid Onderwijs	1,12	1,14	0,82	1,29	1,25	1,09	1,18	0,96	1,00
Gezondheid	1,10	0,80	1,00	1,04	1,13	1,27	1,18	0,89	1,00
Cultuur	1,19	0,84	0,79	1,21	1,13	1,29	1,12	1,39	1,00

